Az Európai Szociális Alap támogatásával

Magyarország régióinak földrajza

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

szerkesztette: *Dr. Hanusz Árpád*

intézetigazgató egyetemi tanár

Észak-magyarországi régiók

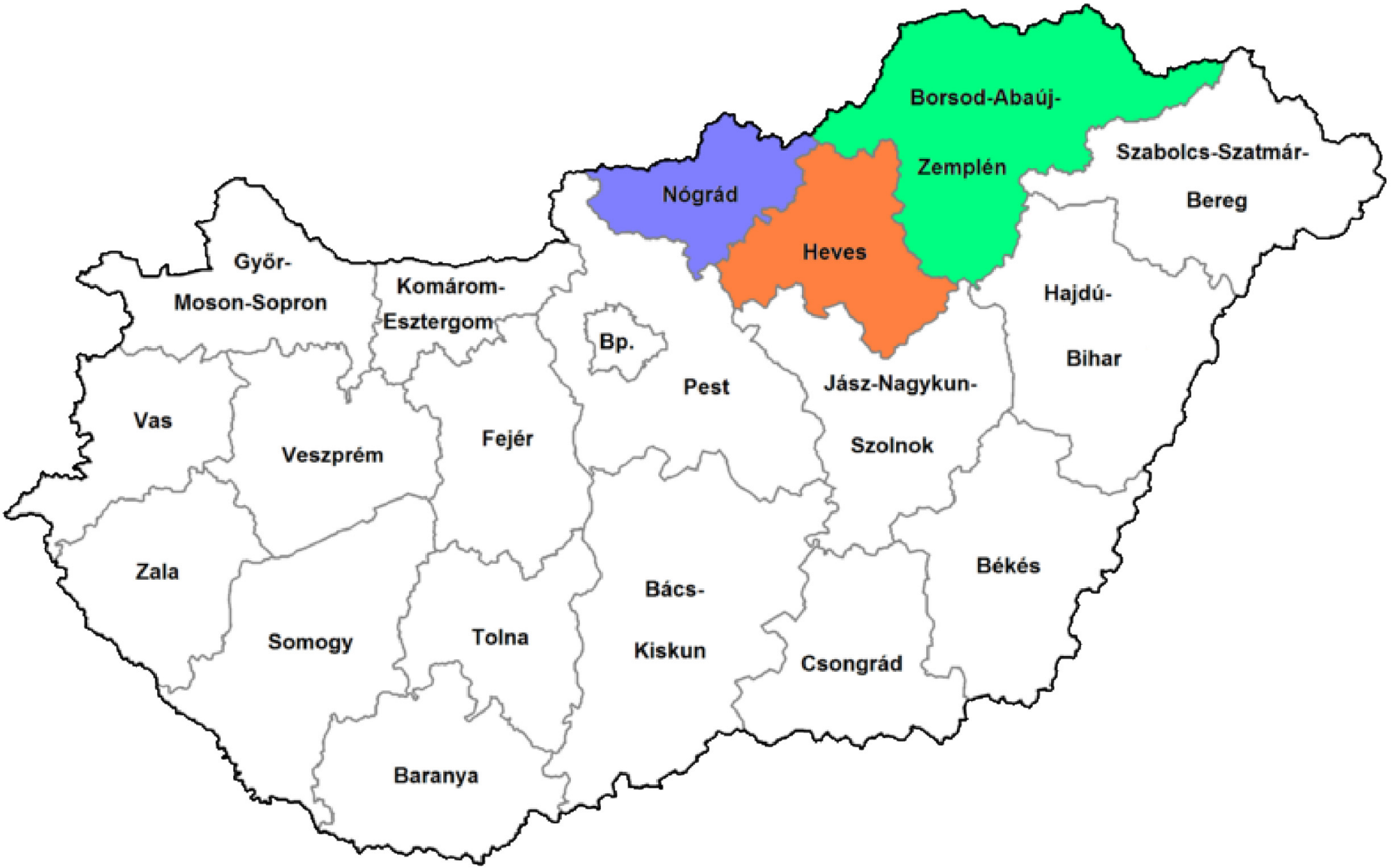

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

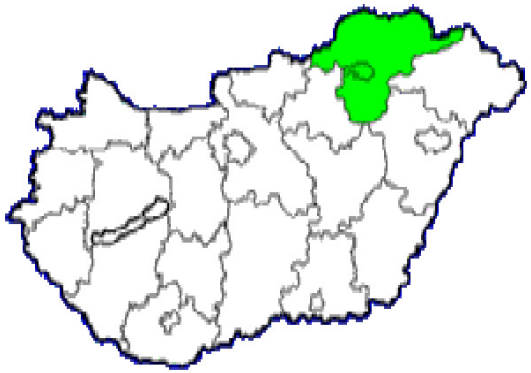

Főbb adatok:

Terület: 7.247 km^2
Lakónépesség száma: 734.341 fő
Népsűrűség: 101 fő/km^2
Települések száma: 357
Székhelye: Miskolc

Heves megye

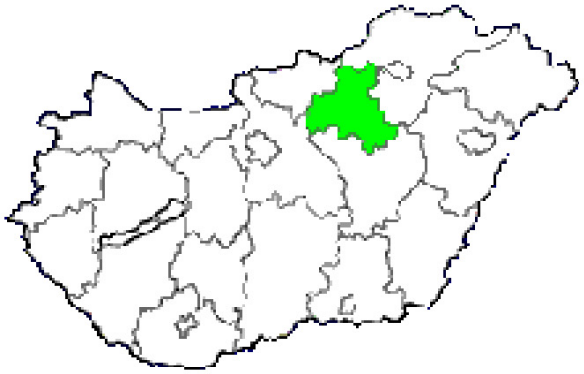

Főbb adatok:

Terület: 3.637 km^2
Lakónépesség száma: 324.096 fő
Népsűrűség: 89 fő/km^2
Települések száma: 118
Székhelye: Eger

Nógrád megye

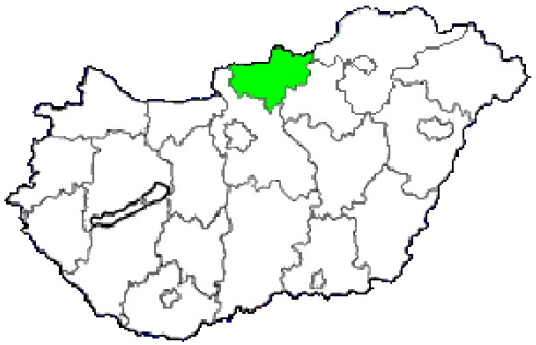

Főbb adatok:

Terület: 2.544 km^2
Lakónépességének száma: 217.819 fő
Népsűrűség: 86 fő/km^2
Települések száma: 127
Székhelye: Salgótarján

I. Természeti adottságok:

- Természeti kincsek, készletek
- Környezeti állapot
- Tájpotenciál és hasznosítás (mg. turizmus)

A régió felépítése I. Természeti adottságok 1.

A régió felépítése I. Természeti adottságok 1.

- <u>Tájtípusok:</u>

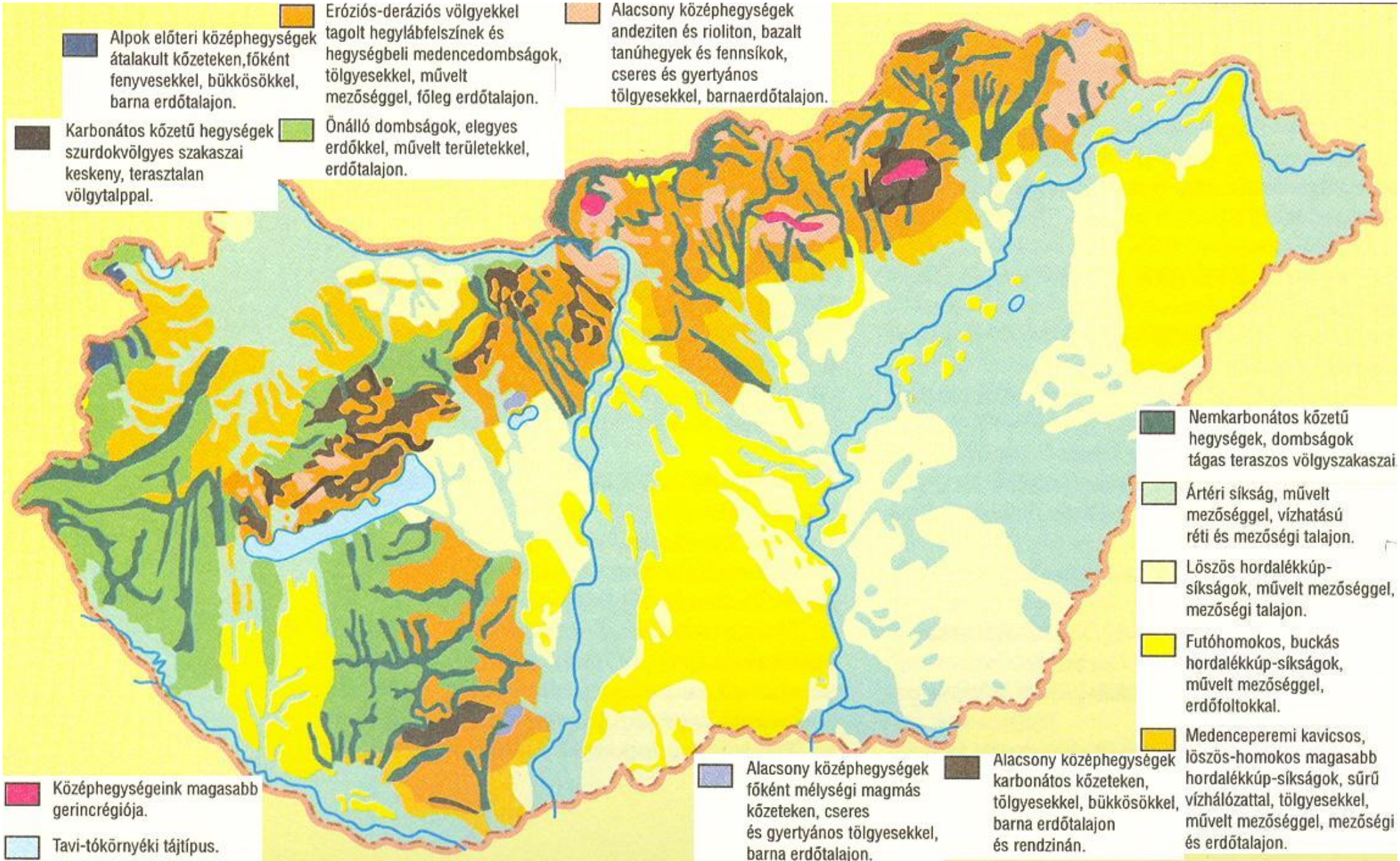

A régió felépítése I. Természeti adottságok 2.

- <u>Ásványkincsek:</u>
  - Energiahordozók

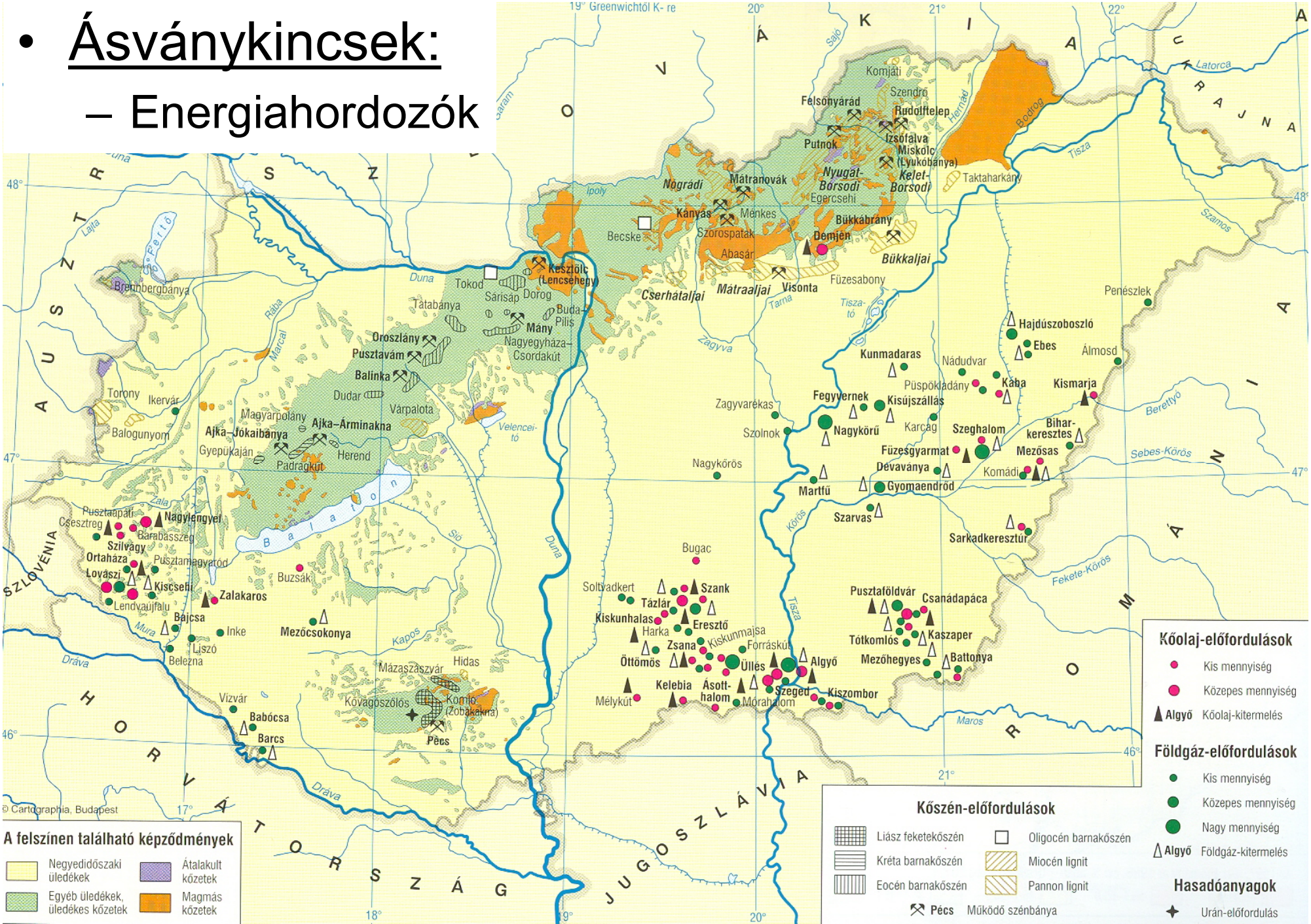

A régió felépítése I. Természeti adottságok 2.

- <u>Felszín alatti vízkészletek:</u> Termál- és gyógyvizek

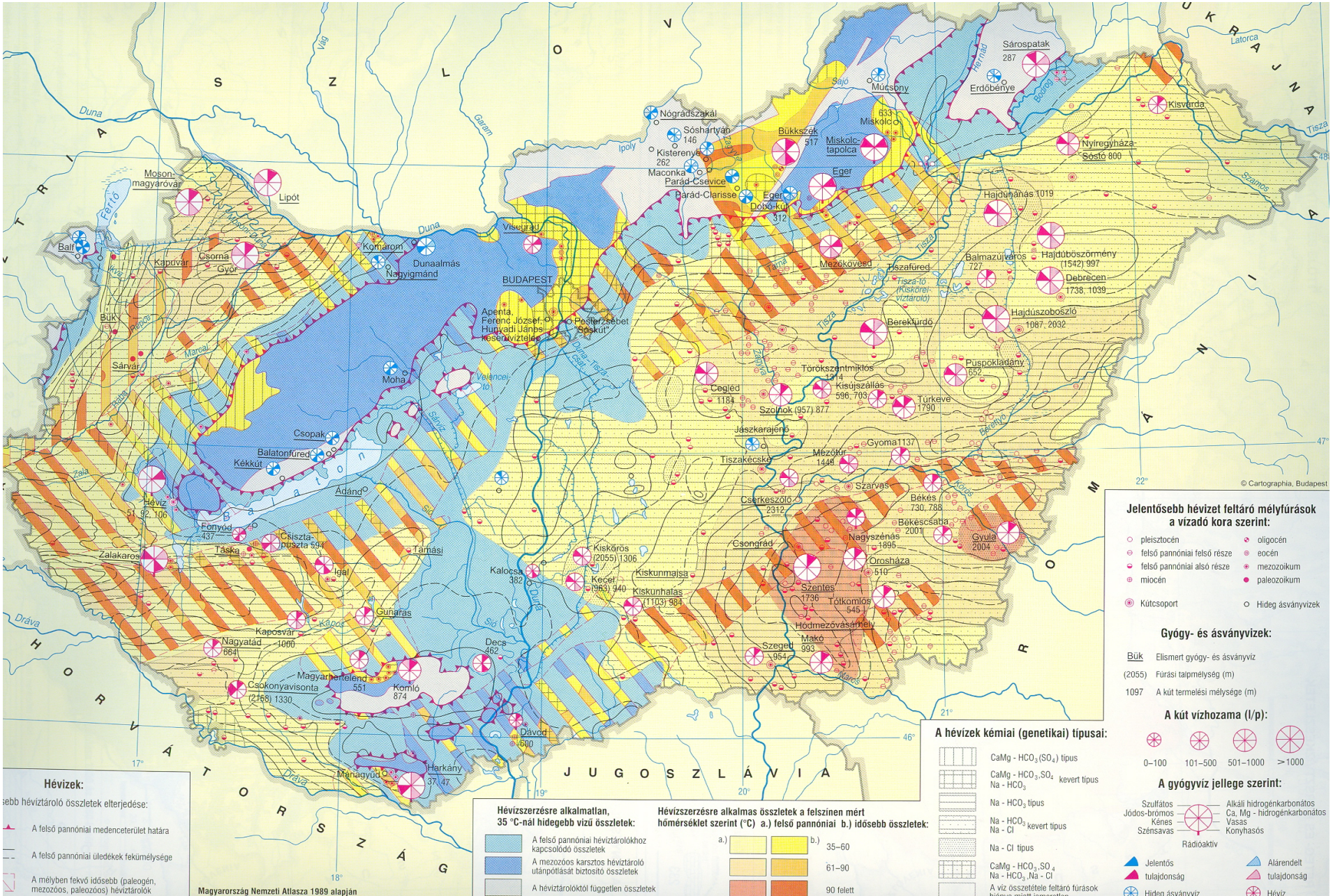
Jelentősebb hévizet feltáró mélyfúrások a vízadó kora szerint:
pleisztocén
felső pannóniai felső része
felső pannóniai alsó része
miocén
oligocén
eocén
mezozoikum
paleozoikum
Kútcsoport
Hideg ásványvizek
Gyógy- és ásványvizek:
Bük Elismert gyógy- és ásványvíz
(2055) Fúrási talpmélység (m)
1097 A kút termelési mélysége (m)
A kút vízhozama (l/p):
0–100
101–500
501–1000
>1000
A gyógyvíz jellege szerint:
Szulfátos
Jódos-brómos
Kénes
Szénsavas
Alkáli hidrogénkarbonátos
Ca, Mg - hidrogénkarbonátos
Vasas
Konyhasós
Rádioaktív
Jelentős tulajdonság
Alárendelt tulajdonság
Hideg ásványvíz
Hévíz
A hévízek kémiai (genetikai) típusai:
CaMg - HCO3(SO4) típus
CaMg - HCO3,SO4 Na - HCO3 kevert típus
Na - HCO3 típus
Na - HCO3 Na - Cl kevert típus
Na - Cl típus
CaMg - HCO3,SO4 Na - HCO3,Na - Cl
A víz összetétele feltáró fúrások hiánya miatt ismeretlen
Hévízszerzésre alkalmatlan, 35 °C-nál hidegebb vizű összletek:
A felső pannóniai hévíztárolókhoz kapcsolódó összletek
A mezozóos karsztos hévíztároló utánpótlását biztosító összletek
A hévíztárolóktól független összletek
Hévízszerzésre alkalmas összletek a felszínen mért hőmérséklet szerint (°C) a.) felső pannóniai b.) idősebb összletek:
a.)
b.)
35–60
61–90
90 felett
Hévizek:
sebb hévíztároló összletek elterjedése:
A felső pannóniai medenceterület határa
A felső pannóniai üledékek fekümélysége
A mélyben fekvő idősebb (paleogén, mezozóos, paleozóos) hévíztárolók
Magyarország Nemzeti Atlasza 1989 alapján
© Cartographia, Budapest
BUDAPEST
Balaton
Duna
Tisza
Dráva
Mura
Sió
Balf
Mosonmagyaróvár
Lipót
Kapuvár
Csorna
Győr
Bük
Sárvár
Komárom
Dunaalmás
Nagyigmánd
Visegrád
Apenta, Ferenc József, Hunyadi János keserűvíztelep
Pesterzsébet "Sóskút"
Moha
Velencei-tó
Csopak
Balatonfüred
Kékkút
Ádánd
Hévíz
Fonyód
Csisztapuszta
Táska
Igal
Tamási
Zalakaros
Gunaras
Kaposvár
Nagyatád
Csokonyavisonta
Magyarbertelend
Komló
Decs
Kaloçsa
Kiskőrös
Kecel
Kiskunmajsa
Kiskunhalas
Dávod
Mariagyüd
Harkány
Nógrádszakál
Sóshartyán
Kisterenye
Maconka
Parád-Csevice
Parád-Clarisse
Eger
Dobó-kút
Bükkszék
Miskolc-tapolca
Miskolc
Mucsony
Sárospatak
Erdőbénye
Kisvárda
Nyíregyháza-Sóstó
Hajdúnánás
Hajdúböszörmény
Debrecen
Balmazújváros
Mezőkövesd
Tiszafüred
Tisza-tó (Kiskörei víztároló)
Hajdúszoboszló
Berettyóújfalu
Püspökladány
Törökszentmiklós
Kisújszállás
Túrkeve
Cegléd
Szolnok
Jászkarajenő
Tiszakécske
Mezőkúr
Gyoma
Szarvas
Cserkeszőlő
Békés
Békéscsaba
Gyula
Csongrád
Nagyszénás
Orosháza
Szentes
Tótkomlós
Hódmezővásárhely
Makó
Szeged
Latorca
Ipoly
Garam
Vág
Marcal
Rábca
Zala
Sió
Sajó
Hernád
Bodrog
Szamos
Berettyó
Körös
Maros
Fertő
Kis-Balaton
Tisza-Duna-csatorna
Duna-Tisza-csatorna
Szigetköz
Szentendrei-sziget
Csepel-sziget
Ráckevei-Soroksári-Duna
Mohai-tó
Velencei-tó
Fertő-tó
Szamos-Tisza-csatorna
Sajó-Hernád-csatorna
Tisza-tó
Kis-Balaton víztároló
Szigetvár-Dráva-csatorna
Dráva-csatorna
Dráva-csatorna
Duna-Tisza-csatorna
Tisza-tó víztároló
Kis-Balaton víztároló
Szigetvár-

A régió felépítése I. Természeti adottságok 3.

- <u>Környezeti állapot:</u>
  - A kistérségek komplex környezeti állapota

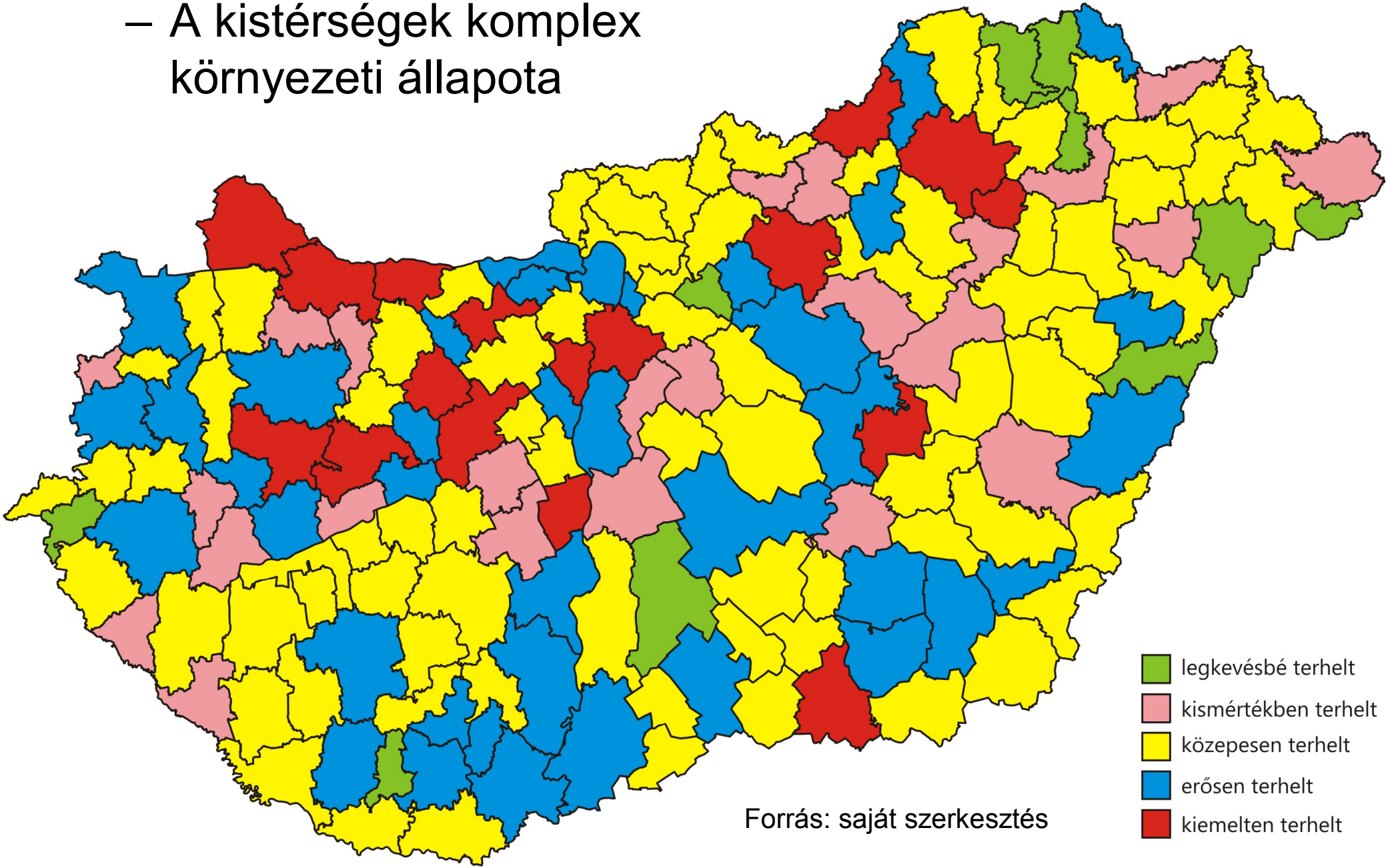

Forrás: saját szerkesztés

A régió felépítése I. Természeti adottságok 4.

- <u>Tájpotenciál és hasznosítás:</u>
  - Klíma, talaj adottságok és a mezőgazdasági területhasználat

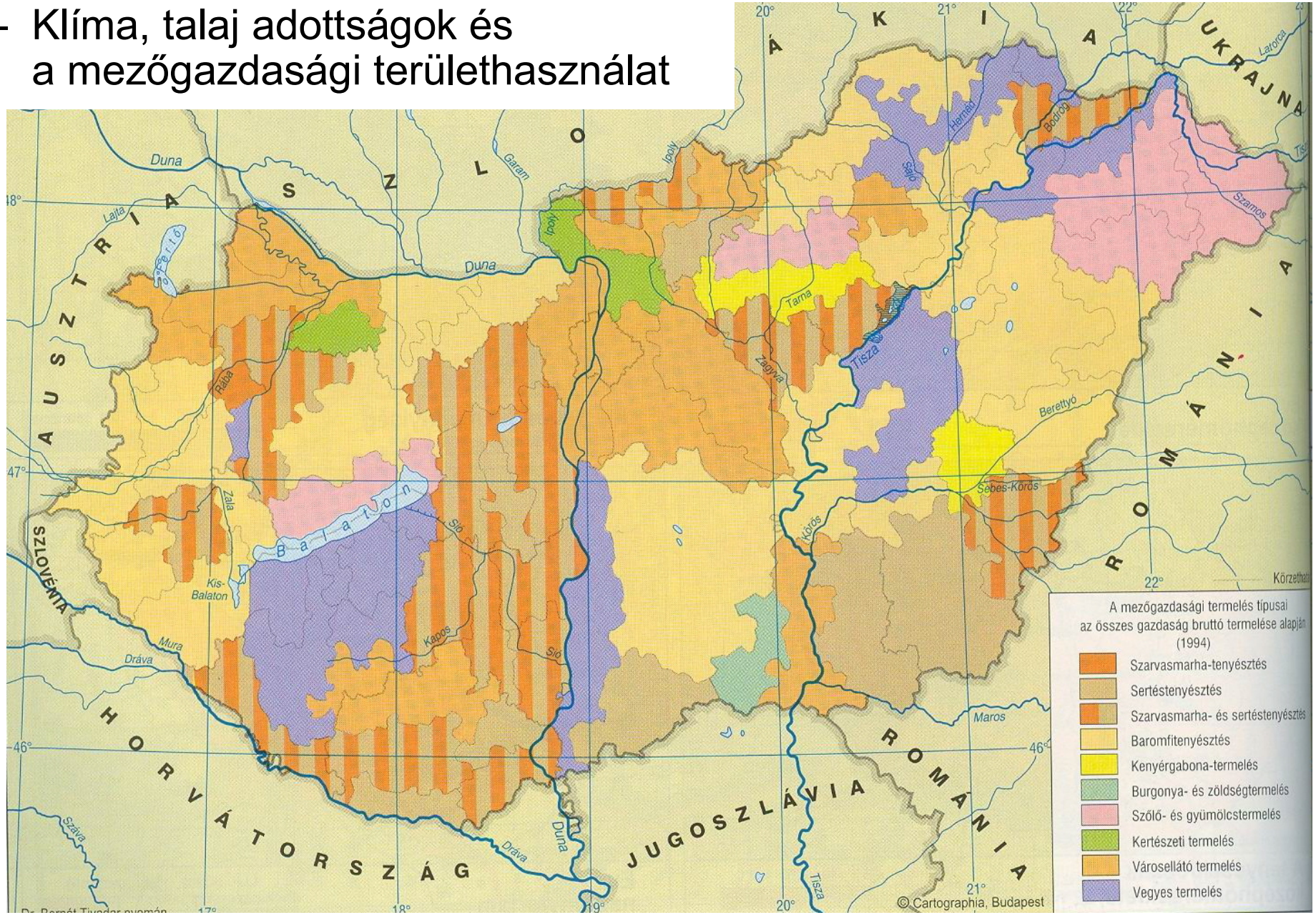

A régió felépítése I.
Természeti adottságok 5.

1. **Sopron:** kékfrankos, merlot, cabernet sauvignon, pinot noir, zweigelt
2. **Somló:** olaszrizling, furmint, hárslevelű
3. **Balatonmellék:** olaszrizling, rizlingszilváni, zöld veltelini, piros tramini, chardonnay
4. **Badacsony:** olaszrizling, szürkebarát, muskotály, kéknyelű, menyegző
5. **Balaton-felvidék:** szürkebarát, olaszrizling, chardonnay
6. **Balatonfüred–Csopak:** olaszrizling, rajnai rizling, rizlingszilváni, tramini, ottonel muskotály
7. **Balatonboglár:** olaszrizling, sauvignon blanc, chardonnay, királyleányka, tramini
8. **Pannonhalma–Sokoróalja:** olaszrizling, rajnai rizling, tramini, chardonnay, Irsai Olivér
9. **Ászár–Neszmély:** olaszrizling, Irsai Olivér, cserszegi fűszeres, chardonnay
10. **Etyek–Buda:** chardonnay, olaszrizling, sauvignon blanc, pinot blanc
11. **Tolna:** olaszrizling, rizlingszilváni, chardonnay, zöld veltelini
12. **Szekszárd:** szekszárdi bikavér, cabernet sauvignon, cabernet franc, kadarka, kékfrankos
13. **Mecsekalja:** cirfandli, olaszrizling, chardonnay, furmint
14. **Villány:** olaszrizling, hárslevelű, chardonnay, kadarka, oportó
15. **Hajós–Baja:** olaszrizling, rajnai rizling, chardonnay
16. **Kunság:** olaszrizling, ezerjó, kövidinka, kadarka, kékfrankos
17. **Mátraalja:** olaszrizling, rizlingszilváni, leányka, tramini, chardonnay, ottonel muskotály
18. **Eger:** olaszrizling, leányka, tramini, ottonel muskotály, debrői hárslevelű, kékfrankos
19. **Bükk:** olaszrizling, leányka
20. **Tokaj-Hegyalja:** furmint, hárslevelű, sárga muskotály, zéta
21. **Mór:** ezerjó, zöldveltelini, rizlingszilváni, chardonnay
22. **Csongrád:** kékfrankos, rajnai rizling, kövidinka, zweigelt

NÉPSZABADSÁG-grafika

- <u>Tájpotenciál és hasznosítás:</u>
- Speciális növényi kultúrák, borvidékek

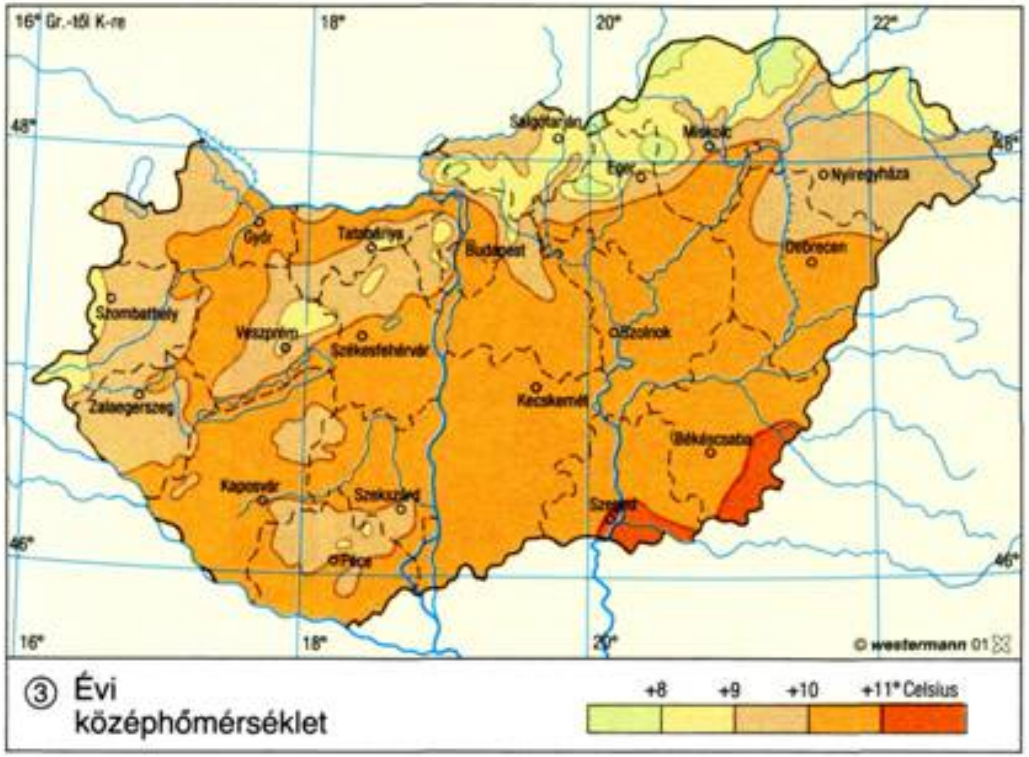

Forrás: Földrajzi atlasz. Pauz Westermann, 1999. 8. o.

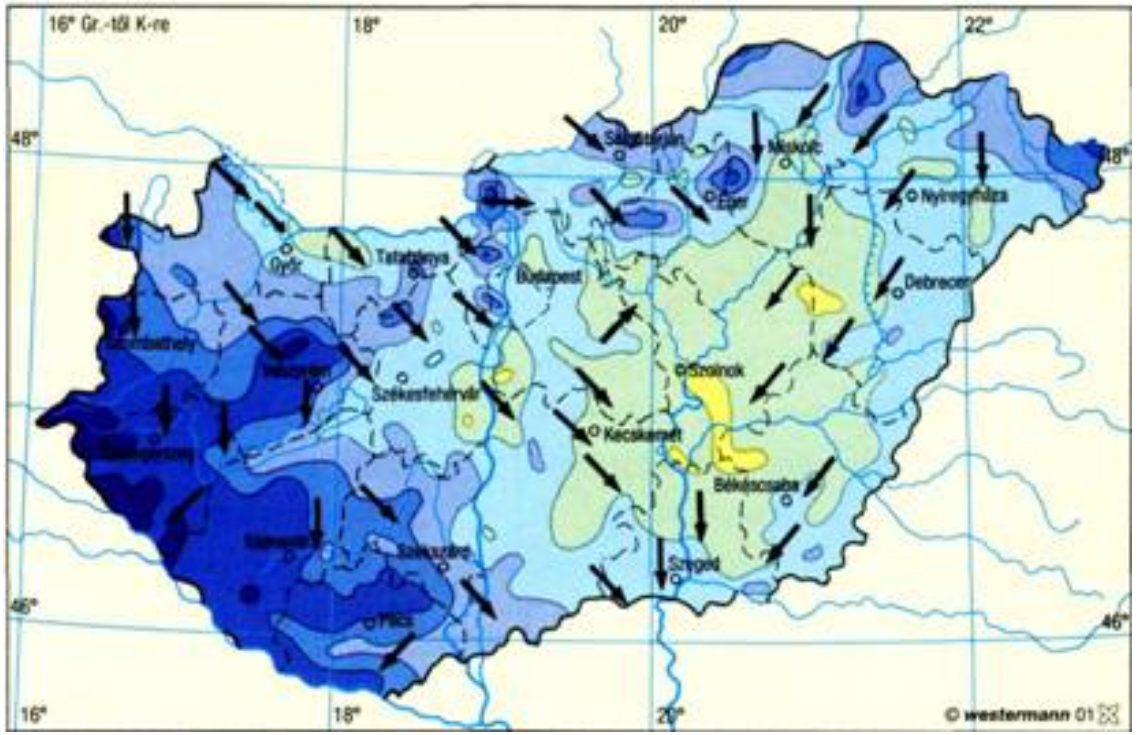

Forrás: Földrajzi atlasz. Pauz Westermann, 1999. 8. o.

II. Népesség, humán erőforrások:

- Demográfiai folyamatok
- Életminőség, kultúra
- Gazdasági aktivitás

A régió felépítése II. Népesség, humán erőforrások 1.

- <u>Népesedési folyamatok, urbanizáció</u>

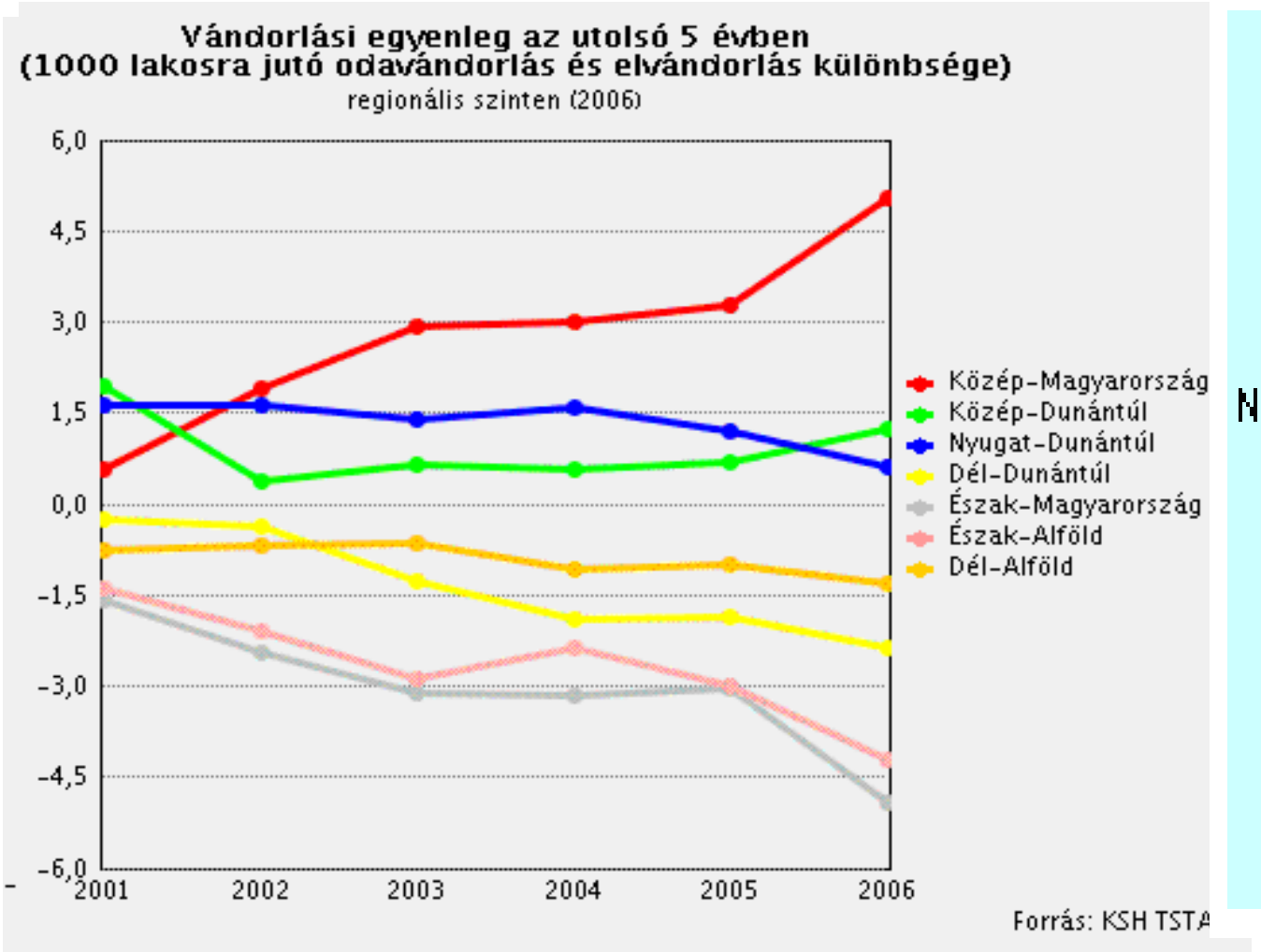

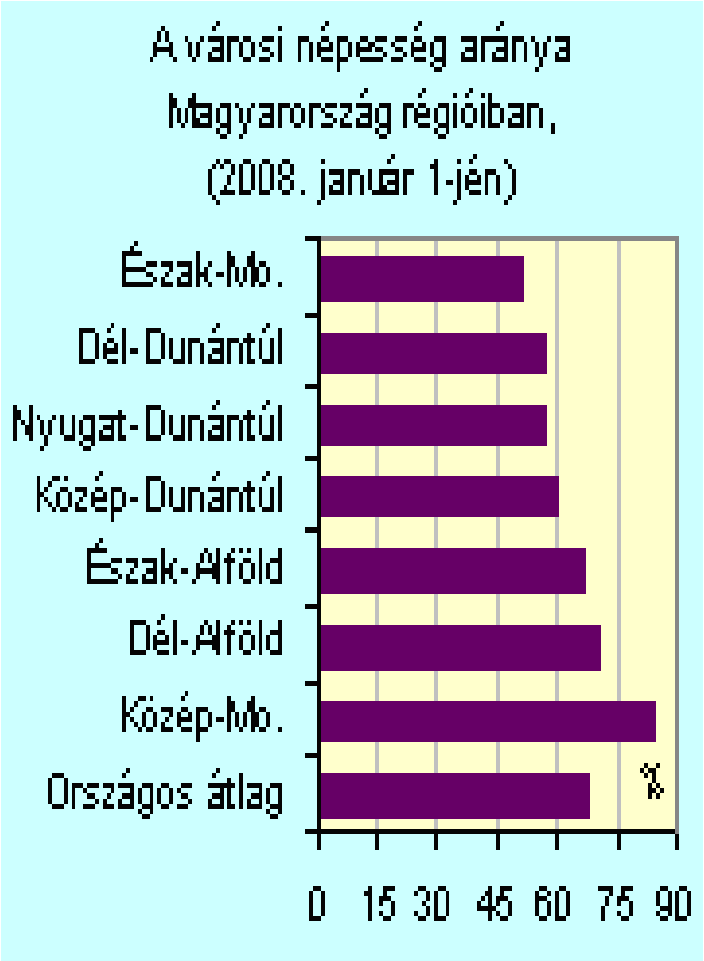

Észak- Magyarország korfája 2010- es adatok alapján

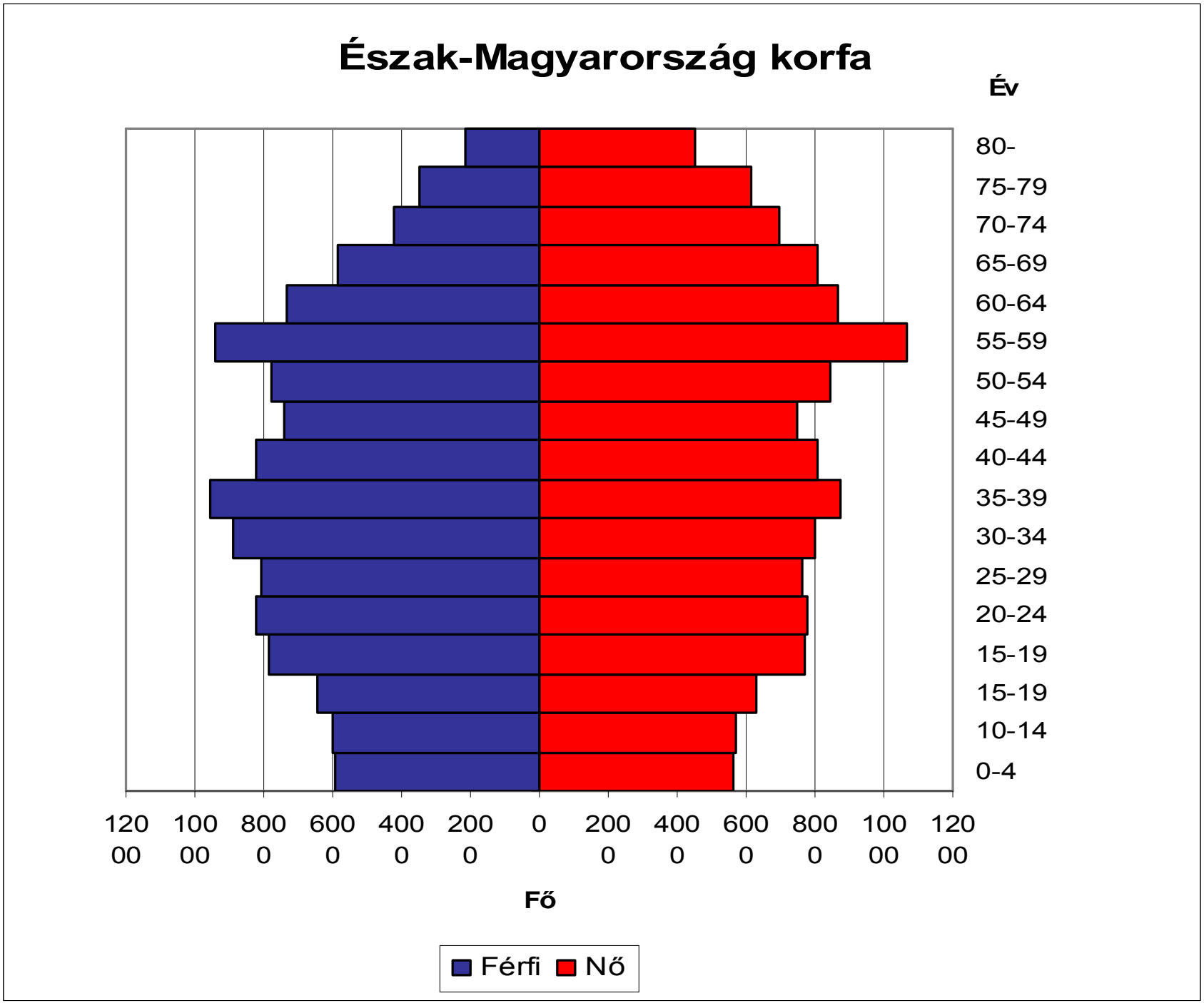

A régió felépítése II. Népesség, humán erőforrások, kultúra 2.

- <u>Életminőség</u>
  - Gazdasági aktivitás
  - Jövedelmi helyzet

Az egy főre jutó GDP megyénként

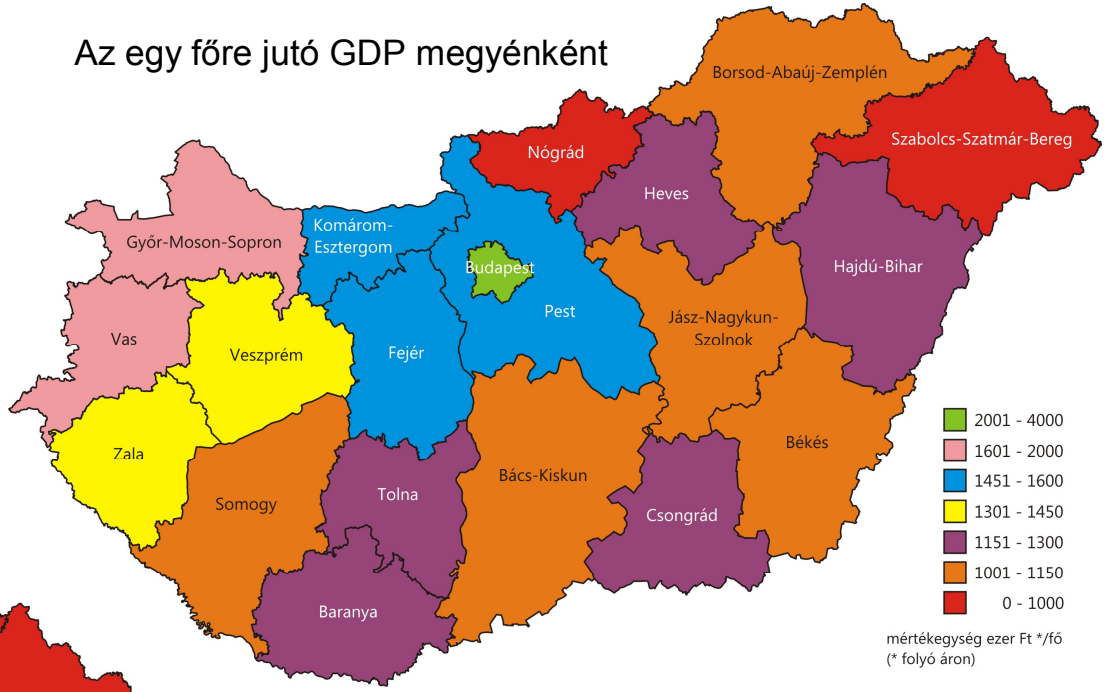

A 15-74 éves népesség körében
(a KSH munkaerő felmérése alapján)

Forrás: saját szerkesztés

Etnikai viszonyok: a cigány népesség részaránya és becsült száma megyénként

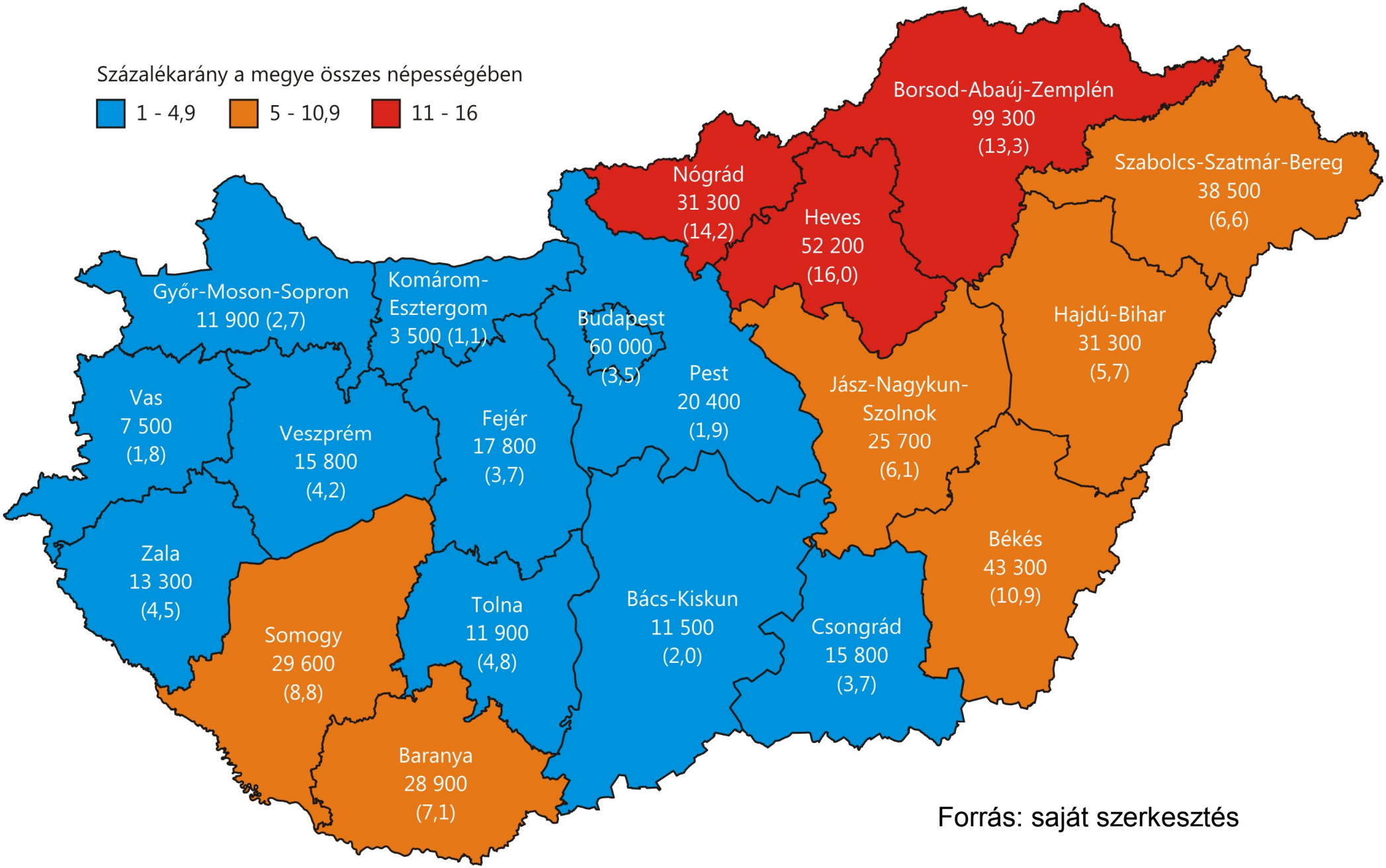

Forrás: saját szerkesztés

Jövedelmi helyzet

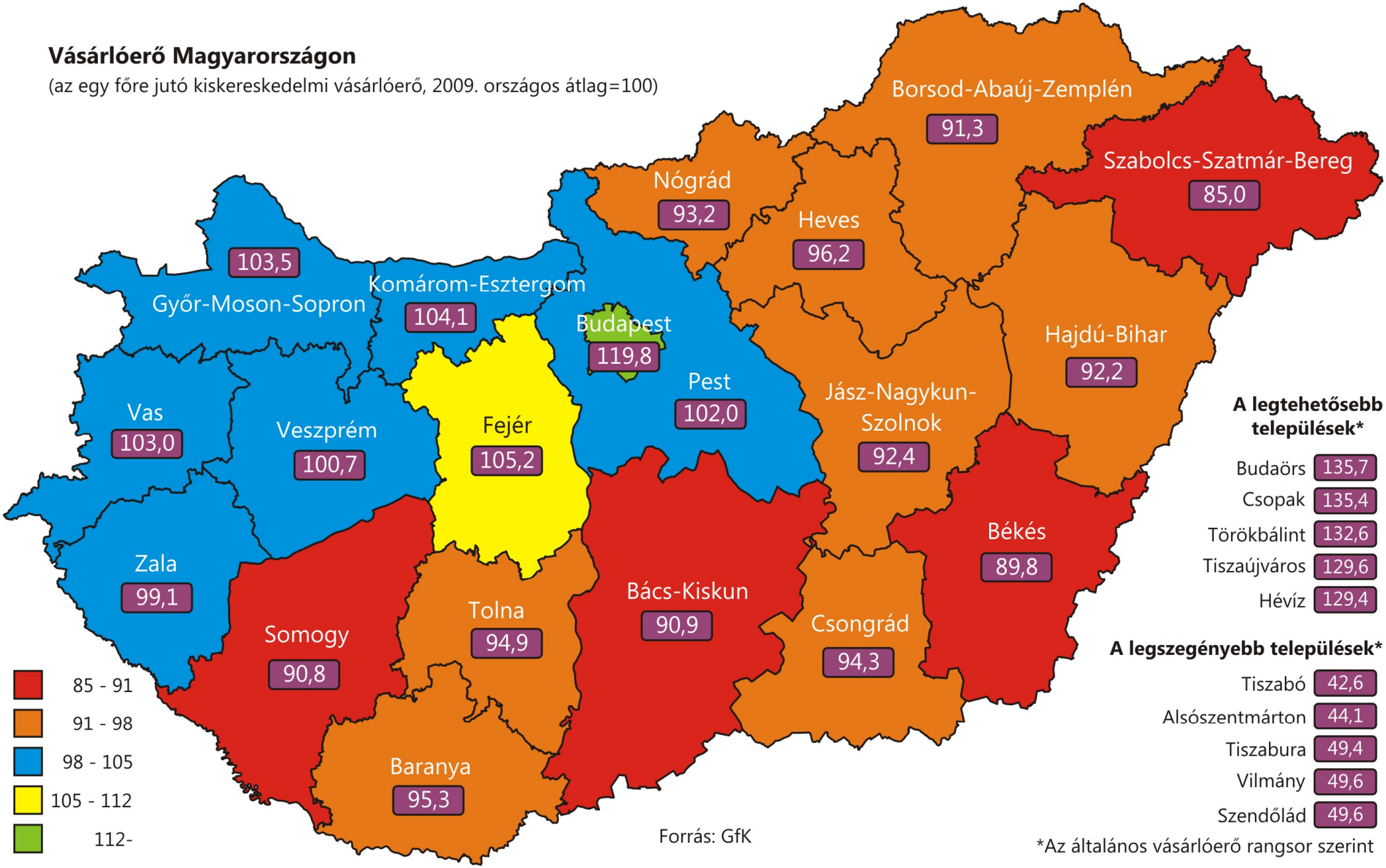

Szociális problémák

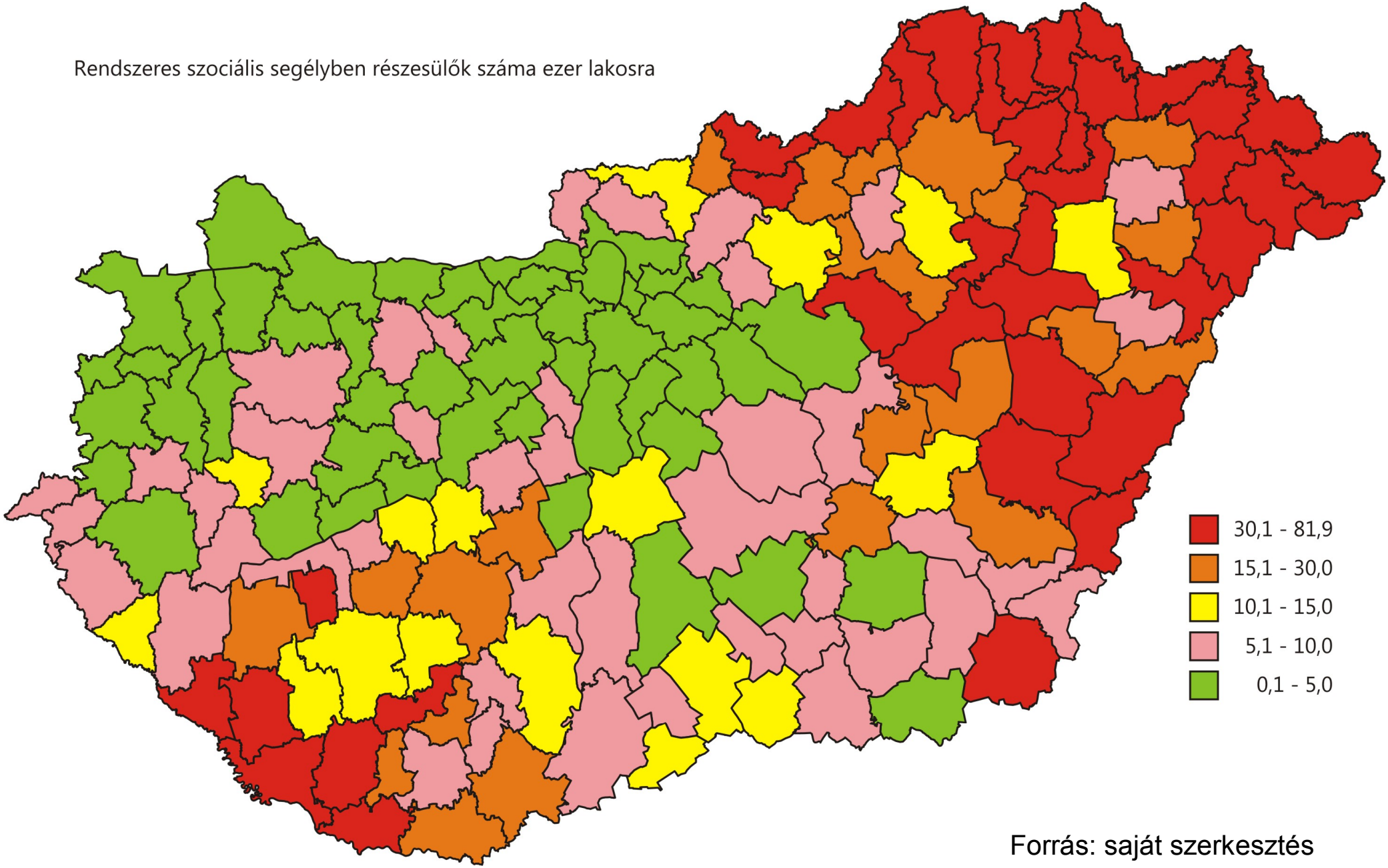

Forrás: saját szerkesztés

Munkanélküliség

Foglalkoztatási ráta

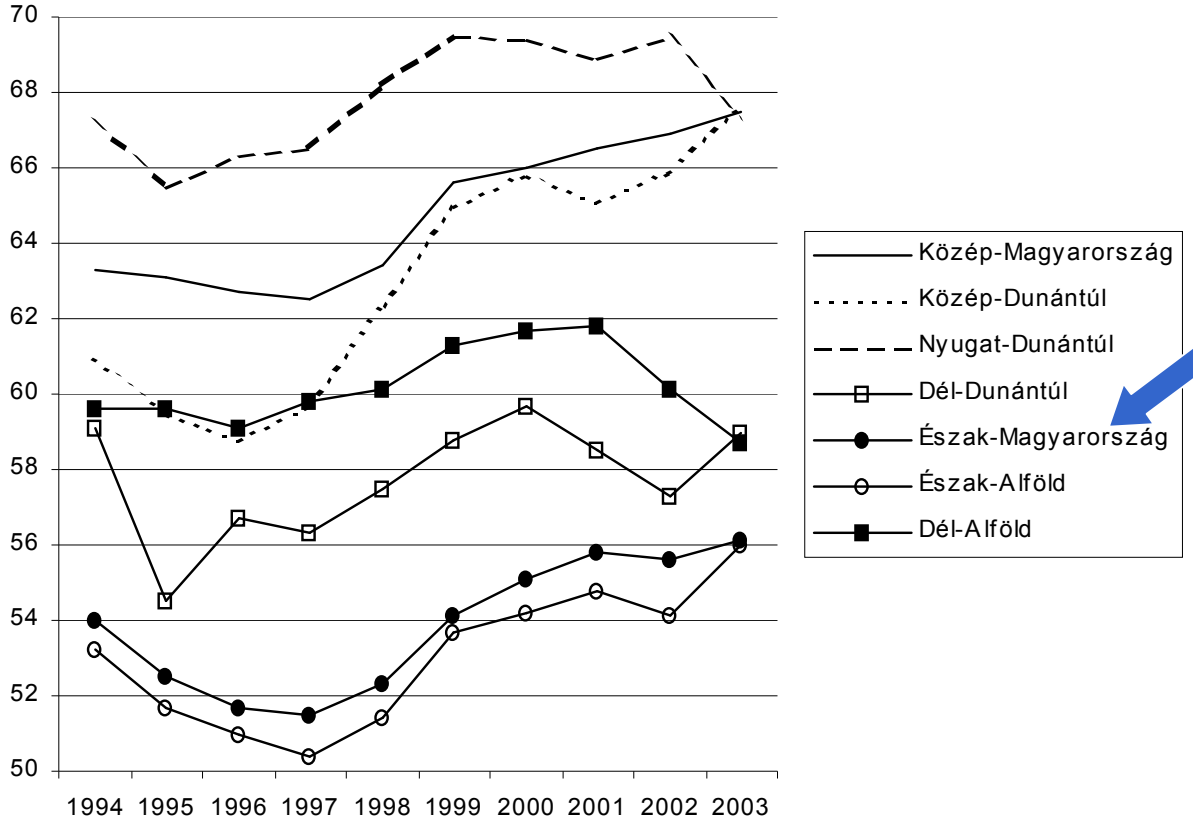

Munkanélküliségi ráta

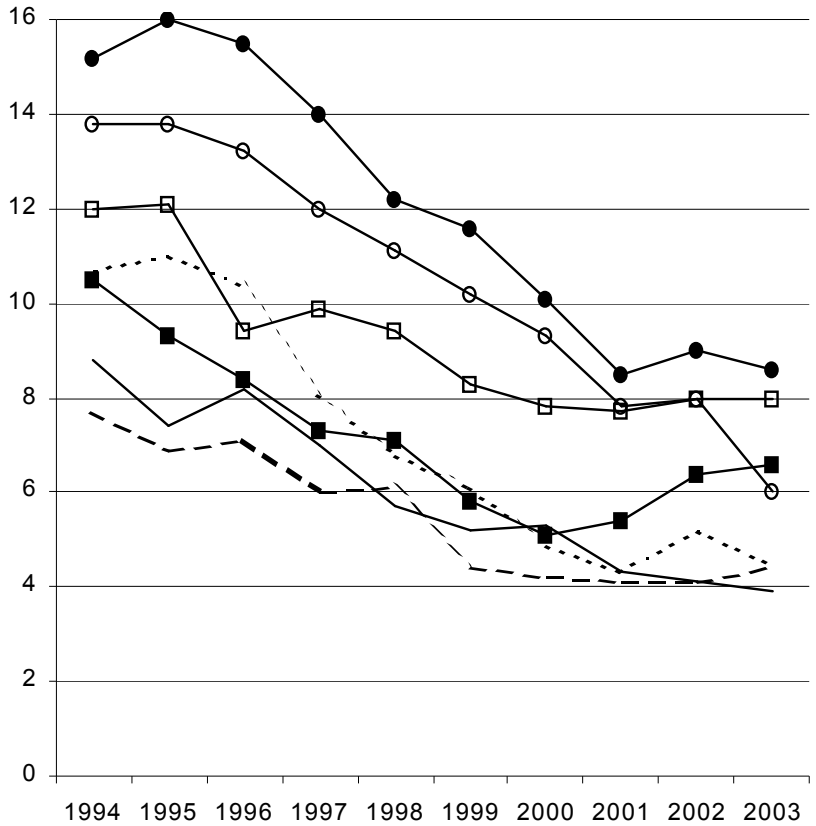

Forrás: KSH-MEF

*Az adatok összehasonlíthatósága miatt munkavállalási korúnak a 15-59 éves férfiakat és a 15-54 éves nőket vettük.

Munkanélküliség régiós helyzete

Az álláskeresők száma a gazdaságilag aktív népesség %-ban meghatározva

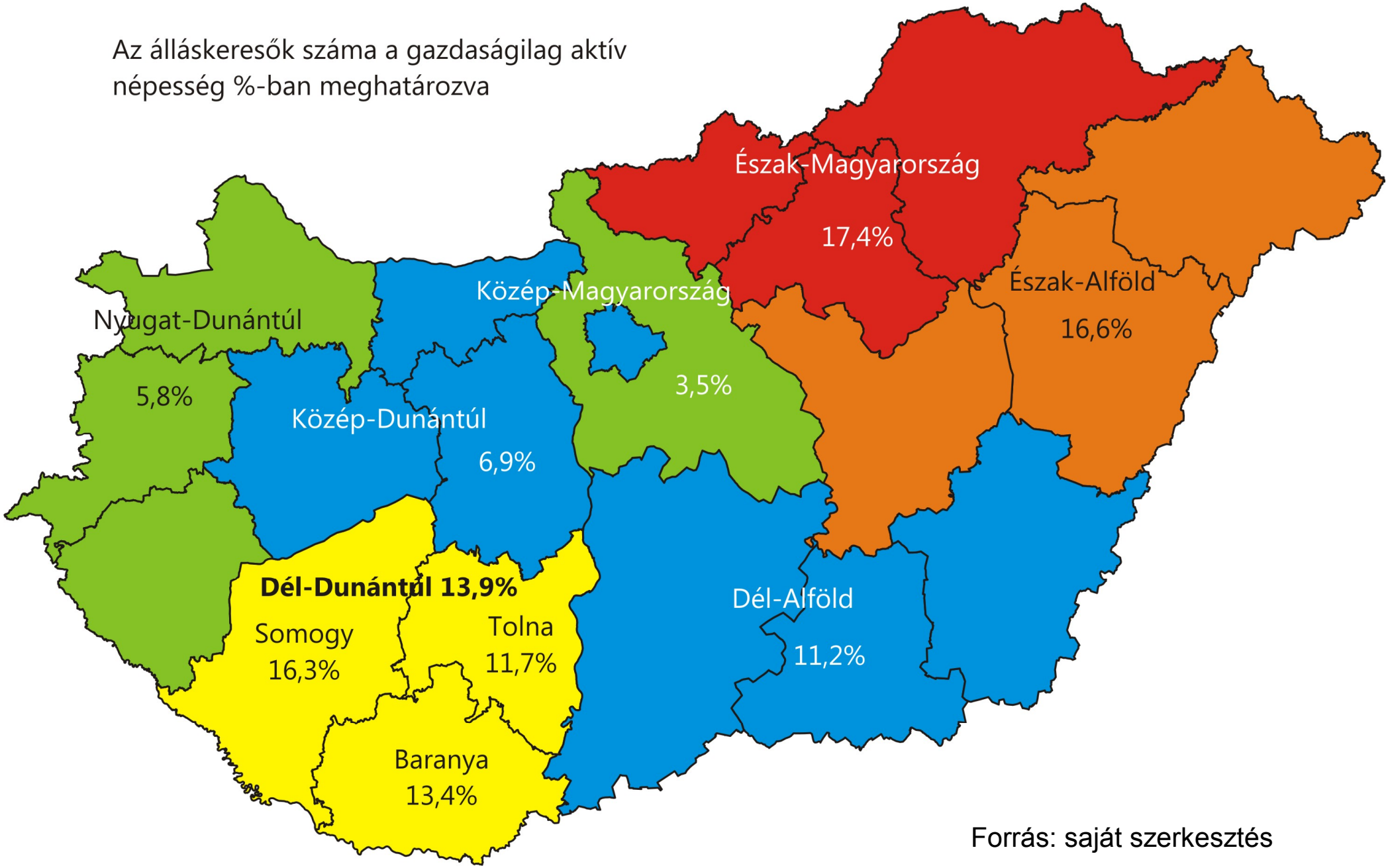

Forrás: saját szerkesztés

Az elméleti versenyképességgel rendelkező és a leghátrányosabb helyzetű kistérségek

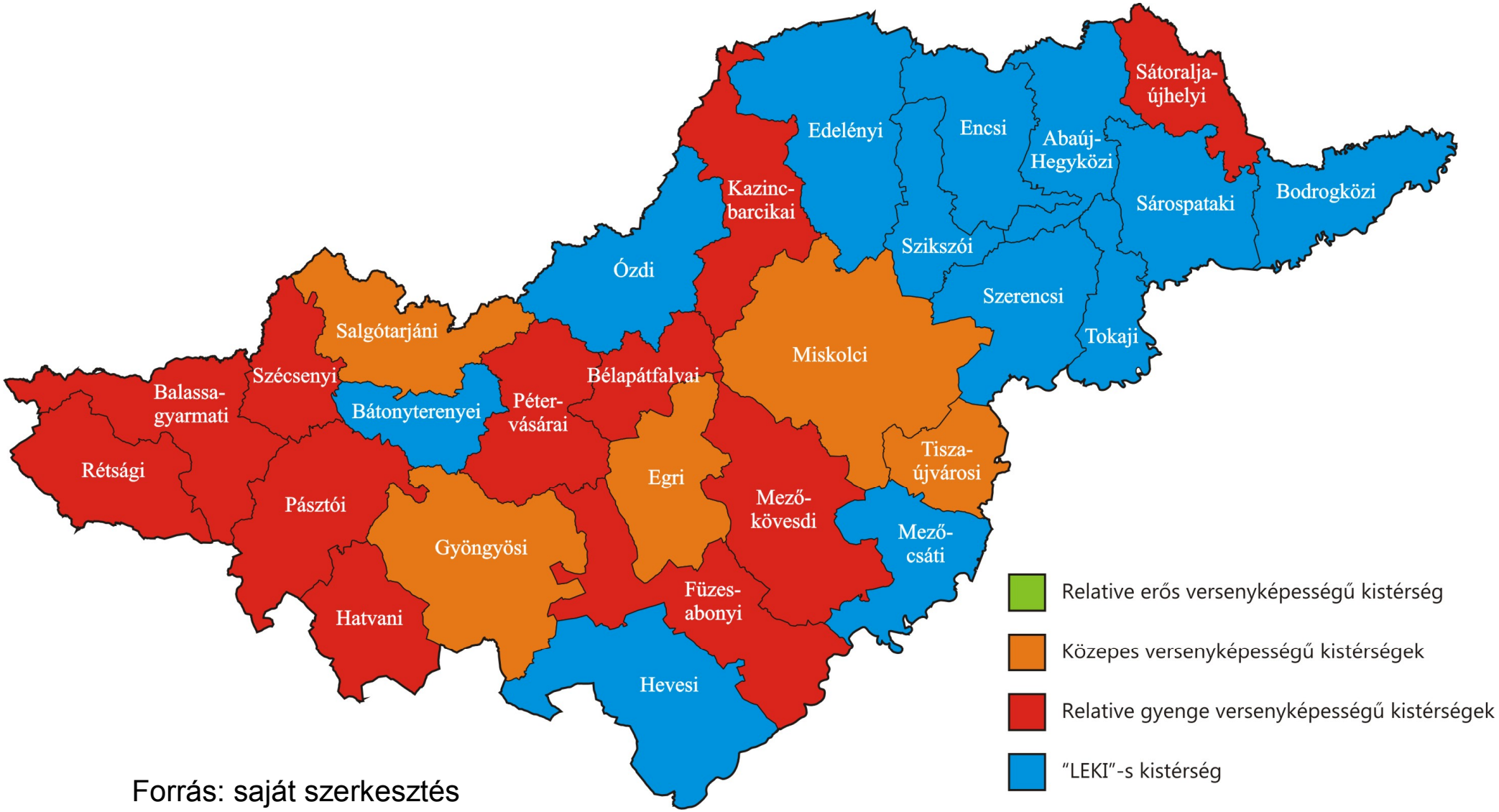

Forrás: saját szerkesztés

III. Gazdasági szerkezet és versenyképesség:

- Gazdasági ágazatok
- Külföldi működőtőke
- Ipari parkok

A régió felépítése III. Gazdasági szerkezet és színvonal

- Külföldi működő-tőke

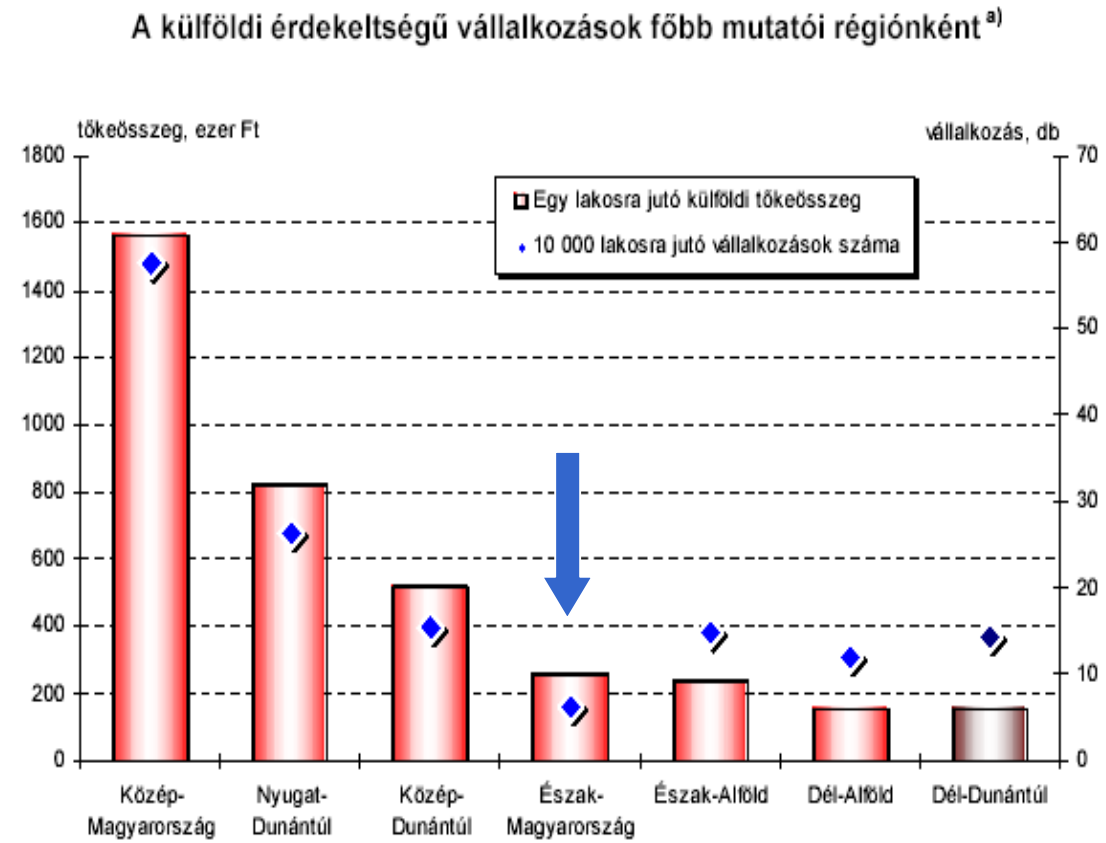

A régiók az egy lakosra jutó külföldi tőkeösszegek csökkenő sorrendjében.

Egy lakosra jutó külföldi tőke országos átlagtól való eltérése

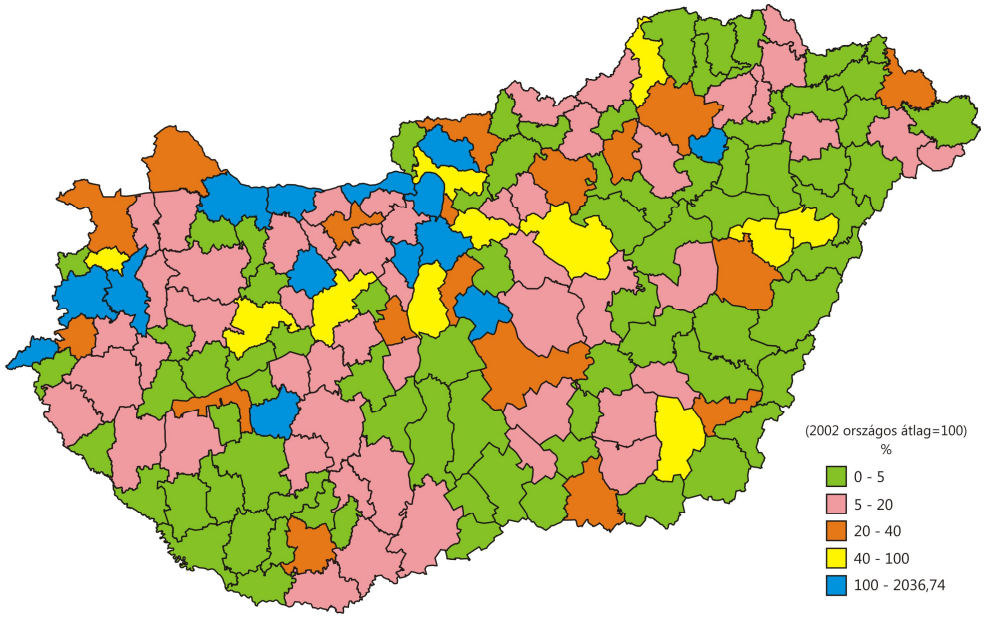

Forrás: saját szerkesztés

A régió felépítése III. Gazdasági szerkezet és színvonal

- Gazdasági tevékenységek

	Foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági szektorok szerint (1000 fő)			Foglalkoztatottak száma foglalkoztatásuk jellege szerint (1000 fő)			
	Mező-gazdaság	Ipar	Szolgál-tatások	Alkal-mazott	Szövet-kezet tagja	Társas és egyéni vállakozó összesen	Segítő családtag
Közép-Magyarország	2%	25%	73%	85%	0%	15%	0%
Közép-Dunántúl	5%	43%	52%	88%	0%	12%	0%
Nyugat-Dunántúl	5%	41%	54%	89%	0%	11%	0%
Dél-Dunántúl	8%	[illegible]	60%	87%	0%	13%	1%
Észak-Magyarország	4%	37%	59%	88%	0%	11%	0%
Észak-Alföld	7%	34%	59%	86%	1%	13%	1%
Dél-Alföld	11%	32%	57%	83%	0%	16%	1%

A megítélt támogatás összege a rendelkezésre álló keret arányában (%)

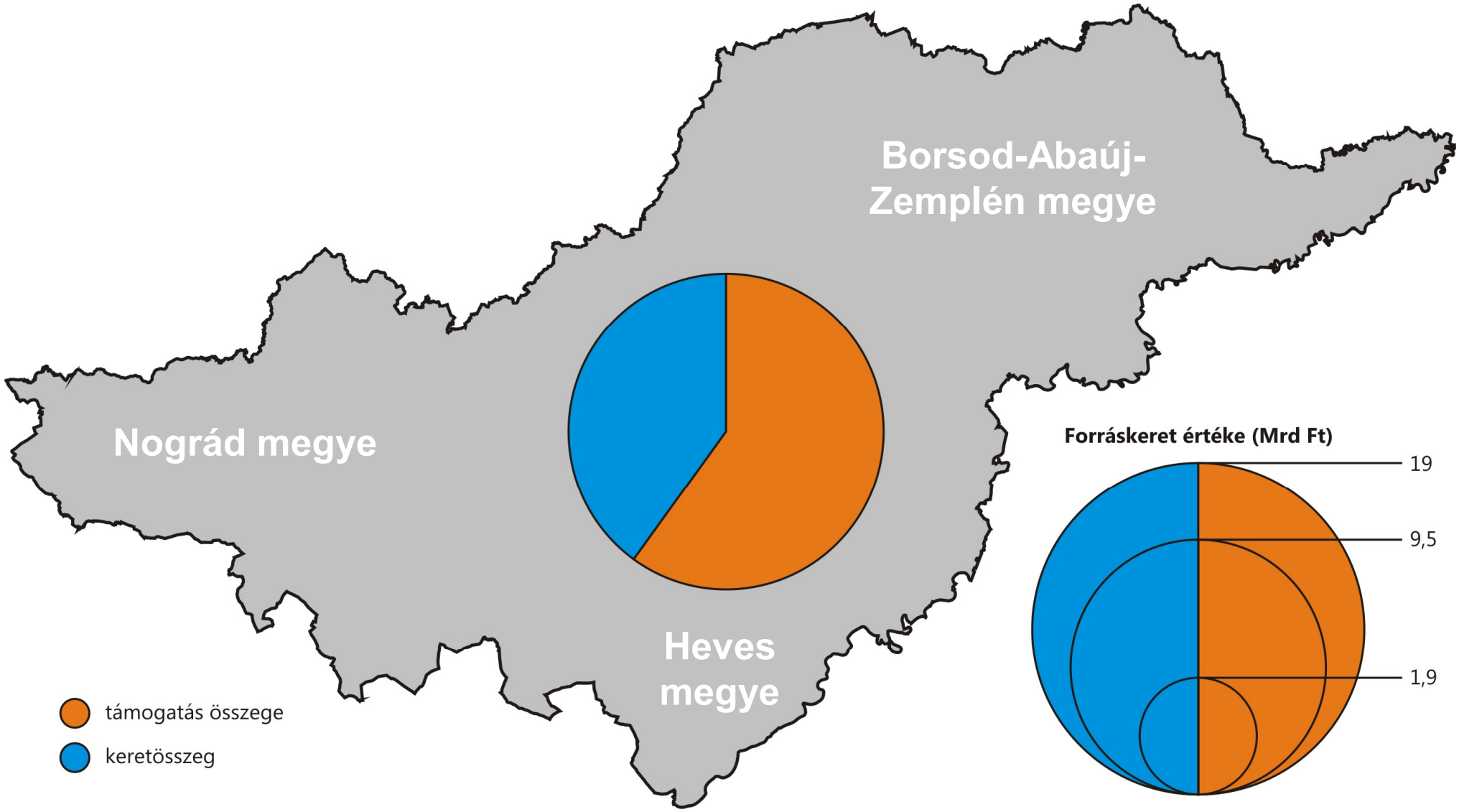

Forrás: saját szerkesztés

A turizmusfejlesztésre szánt keretek összege az egyes régiókban (Mrd Ft)

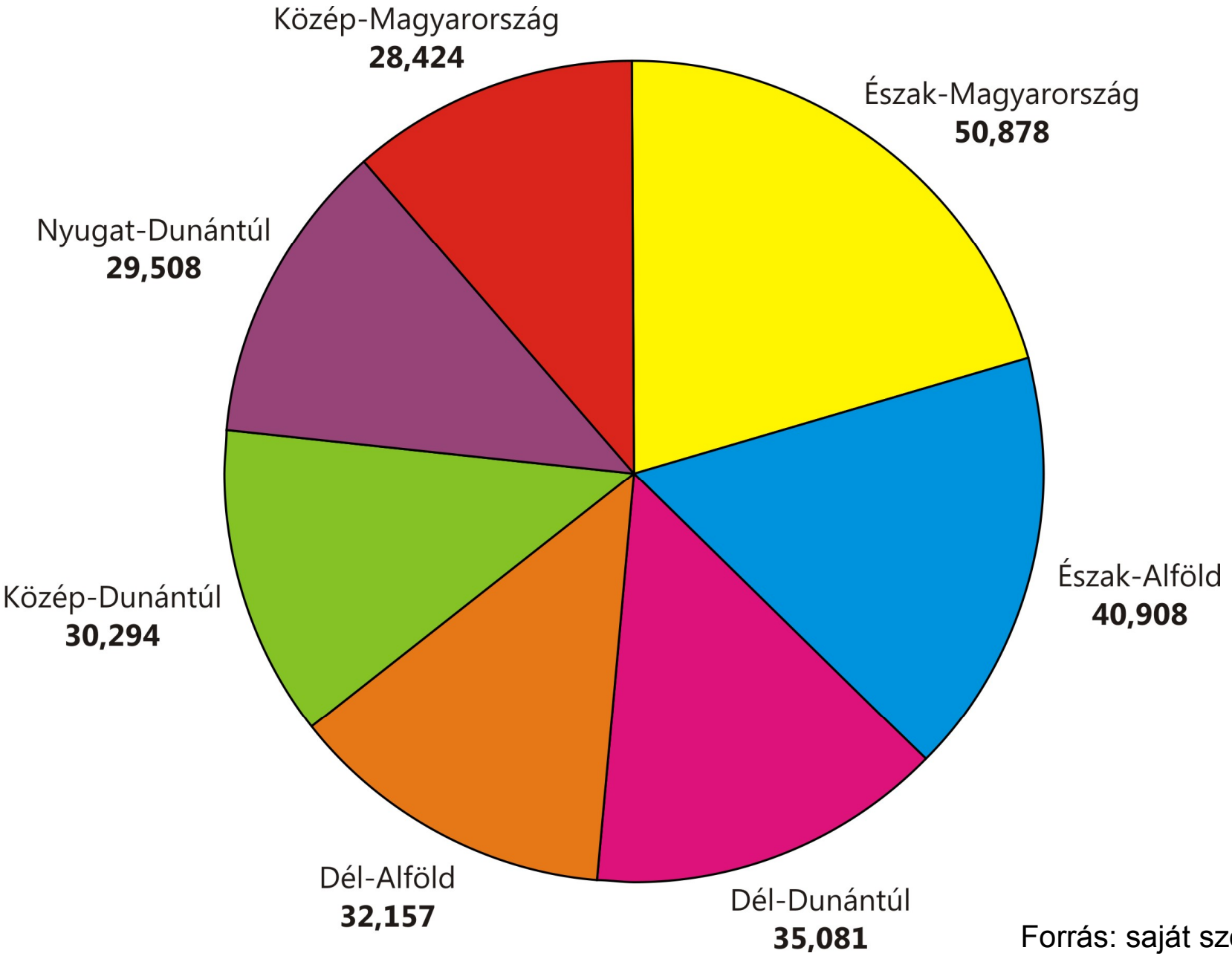

Forrás: saját szerkesztés

IV. Tercier és kvaterner ágazatok:

- Közlekedés, hírközlés
- Kereskedelem
- Pénzügyek
- Egészségügy, oktatás
- K+F tevékenységek

A régió felépítése IV. Tercier és kvaterner szektorok helyzete

- Tercier ágazatok
  - Közlekedés (közúti és vasúti hálózat)
  - hírközlés

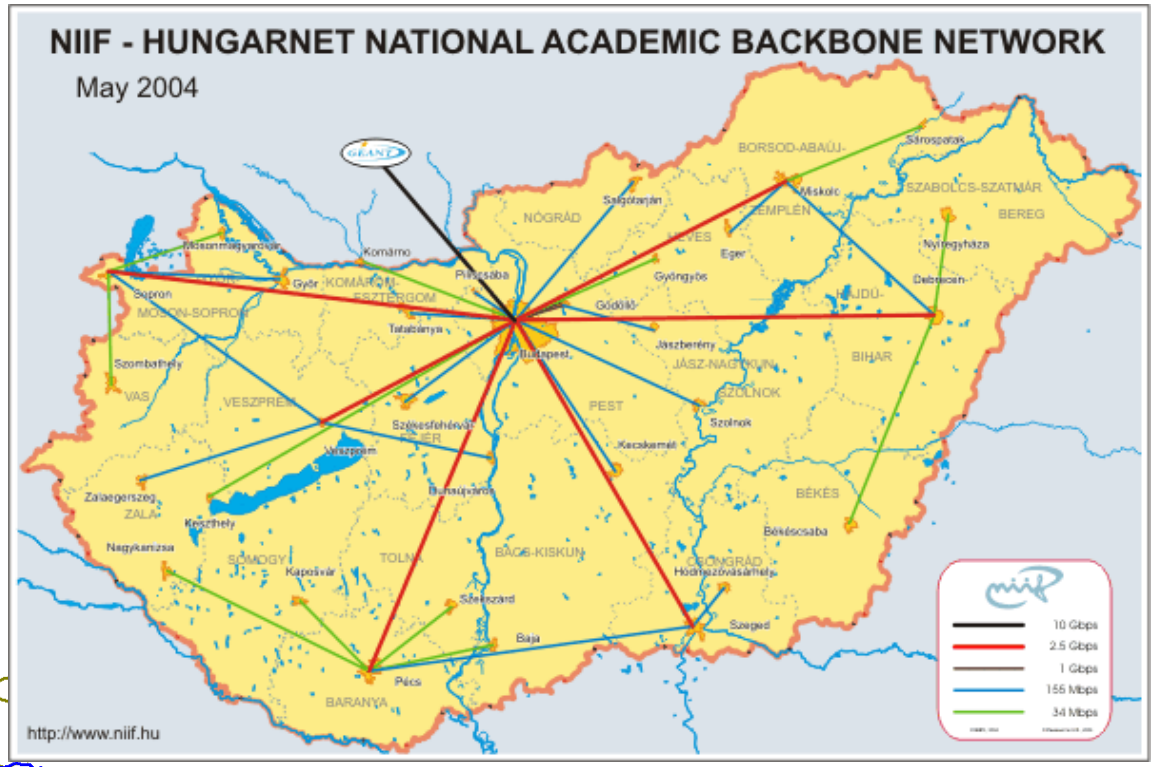

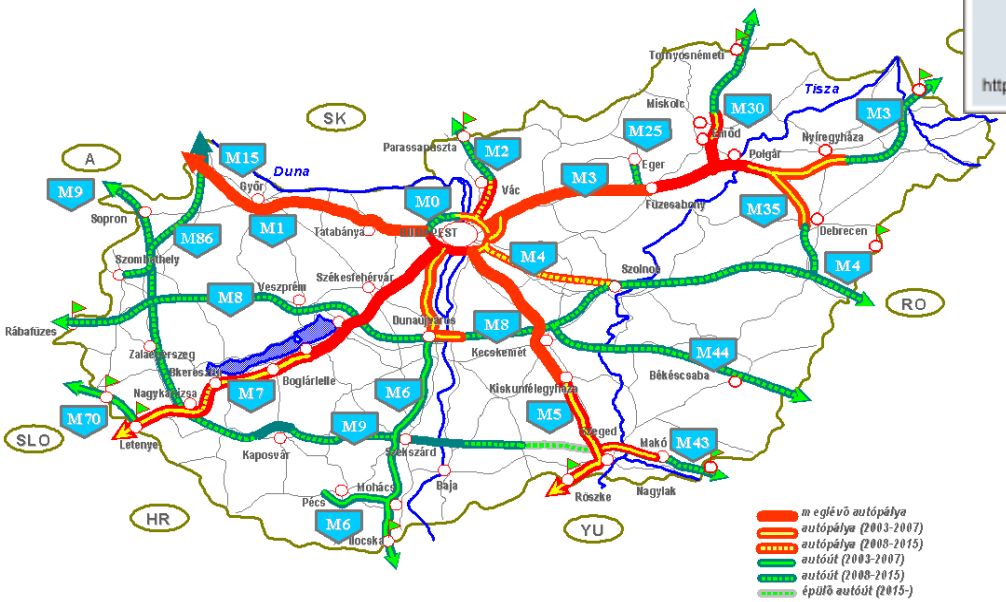

Kutatás-fejlesztés

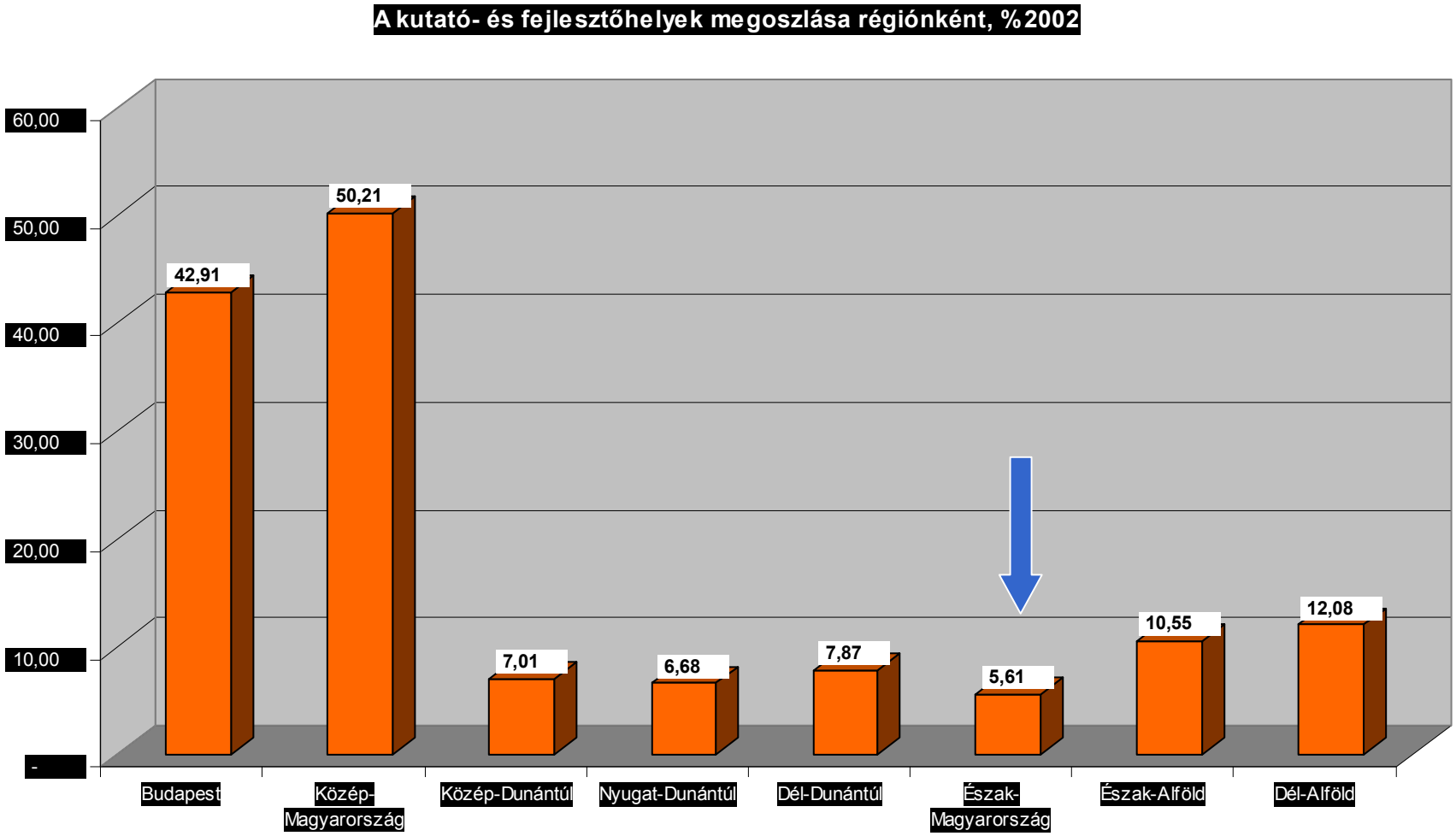

Forrás: KSH, 2002 (RIS Gál Zoltán szerkesztése)

V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

- Településrendszer és településhálózat
- Településtípusok
- Lakossági infrastruktúra (vízellátás, gázhálózat, csatornázás)
- Lakásállomány

A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

- <u>Településhálózat</u>

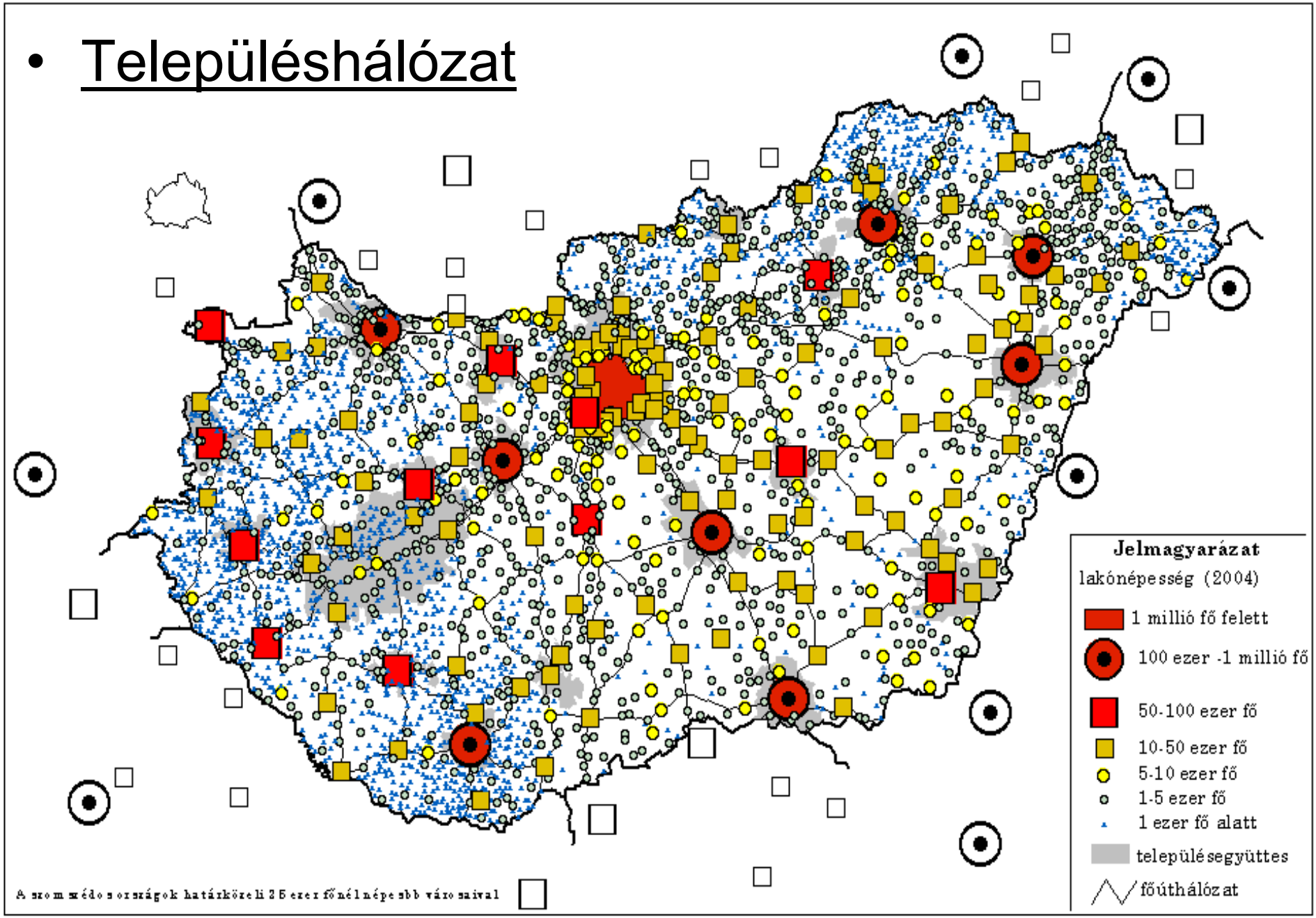

A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

- Lakossági infrastruktúra
  - Víz, gáz, csatorna

Komfort nélküli és félkomfortos lakások és lakott üdülők aránya

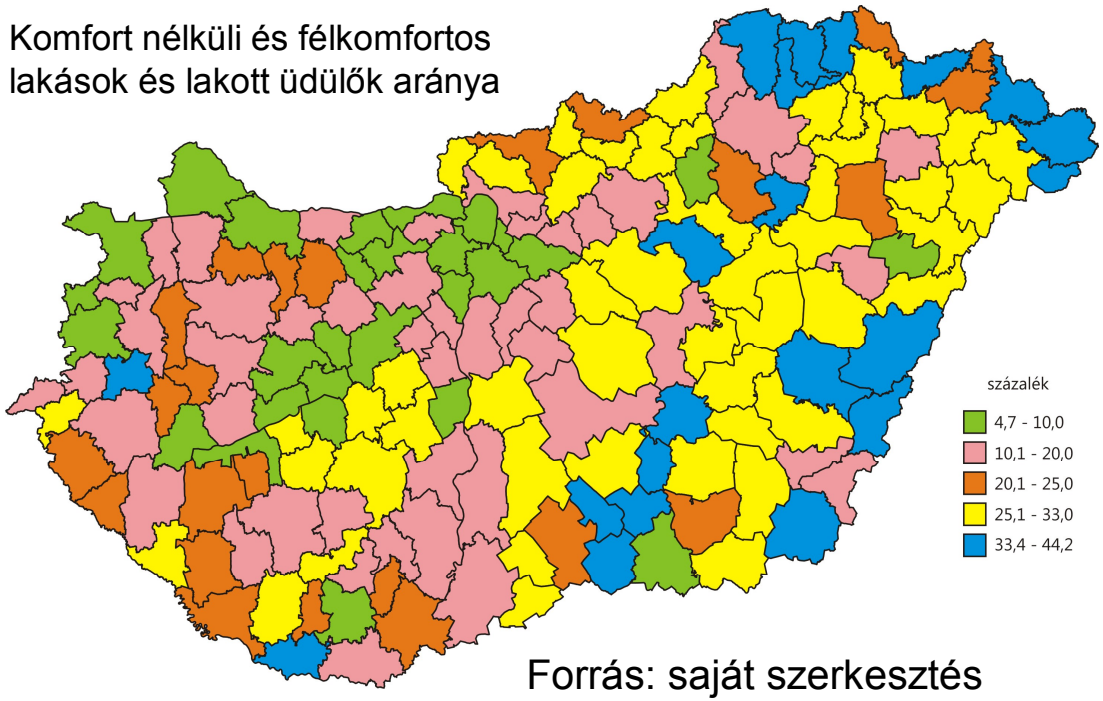

Forrás: saját szerkesztés

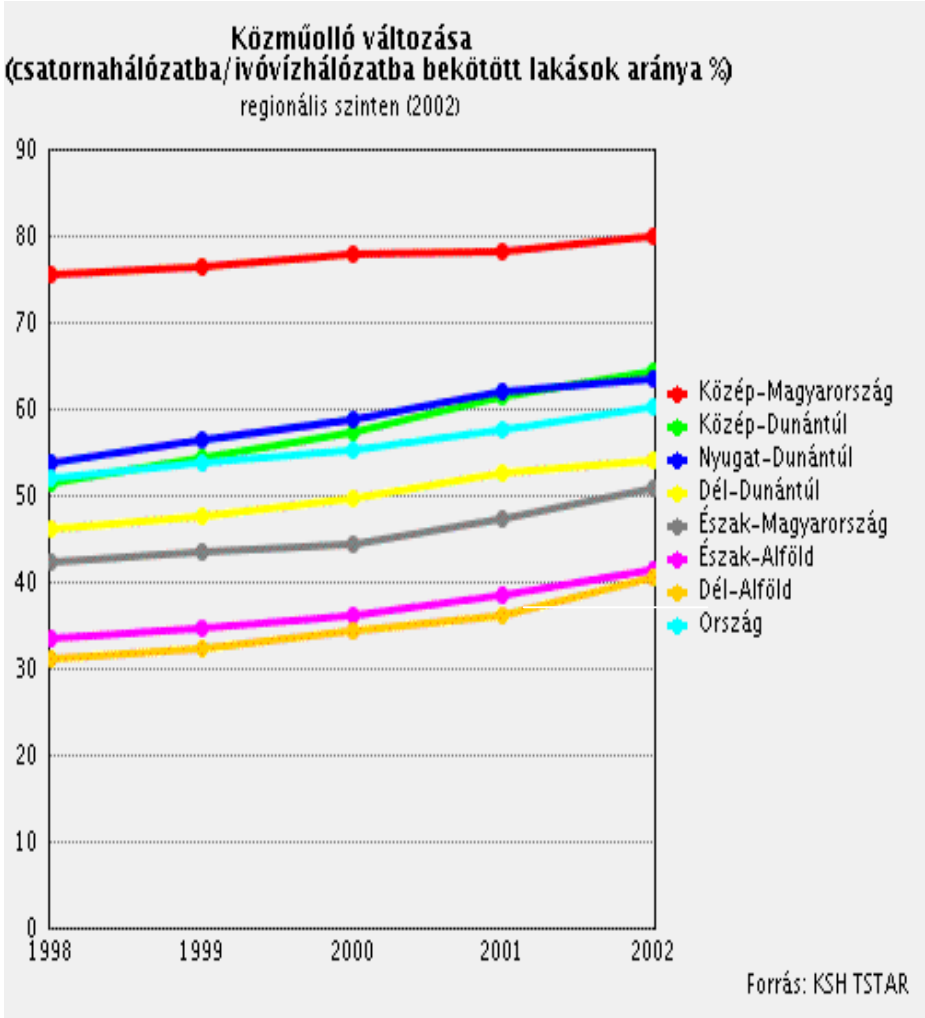

  - Lakásállomány

A régió felépítése V. Településhálózat, lakossági infrastruktúra

A lakosság aránya települési komfort kategóriánként

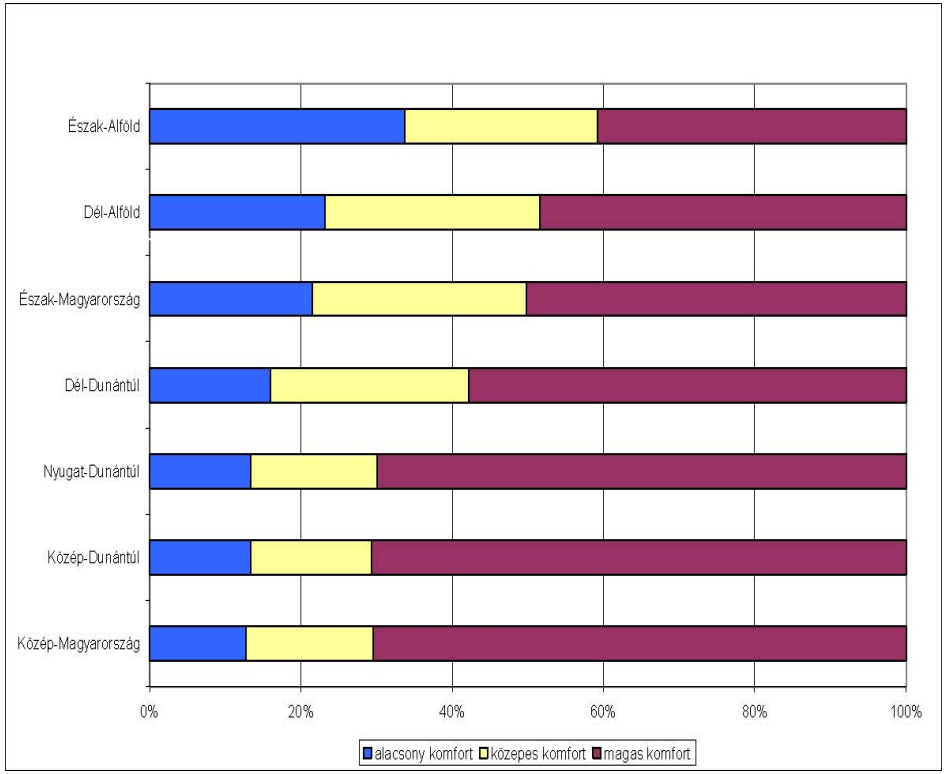

Tisztított, közcsatornában elvezetett szennyvizek aránya

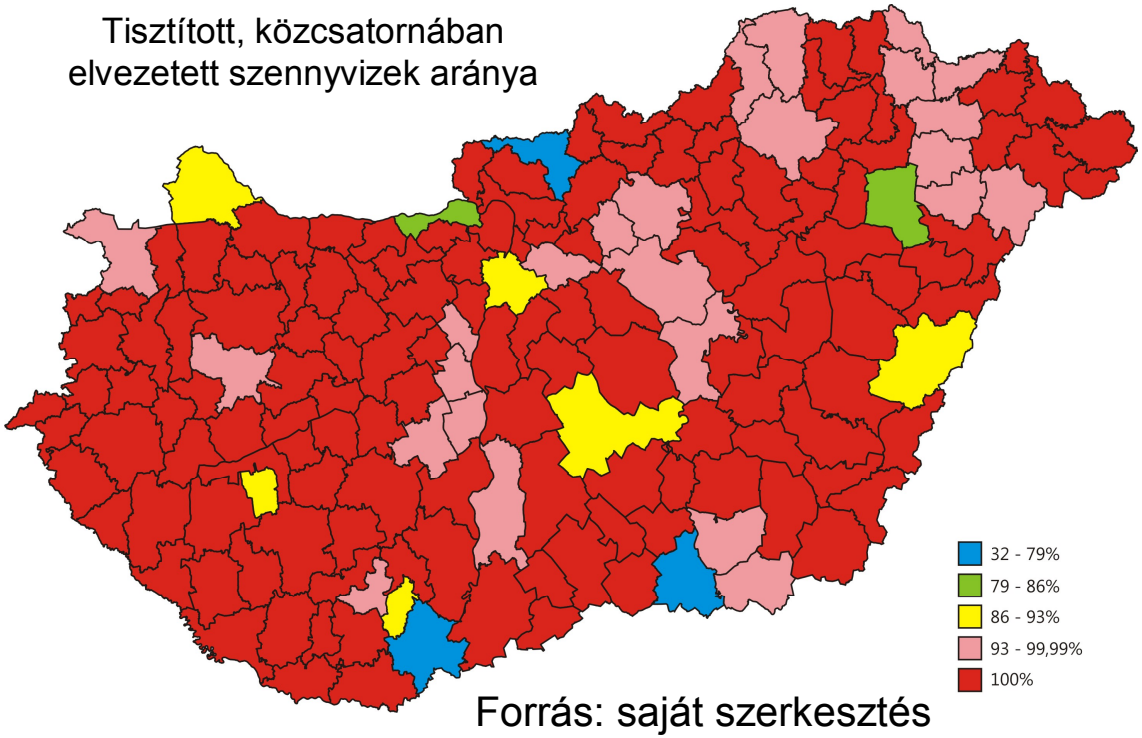

Forrás: saját szerkesztés

VI. A régió összefoglaló jellemzői:

- SWOT
- Regionális különbségek és specialitások
- Régiómarketing-régióarculat

A régió felépítése VI. Összefoglalás

A régió SWOT analízise

<u>Erősségek:</u>

- Értékes természeti erőforrások (szénhidrogén, termálvíz, termőföld, magas napfénytartalom, védett területek)
- Ipari szennyezettség alacsony mértéke
- Jelentős élelmiszergazdaság
- Jelentős termelési hagyományokkal rendelkező feldolgozóipar
- Turisztikai szempontból jelentős természeti adottságok
- Kiemelkedő kutatási apparátus
- Fejlett felsőoktatási bázis

Gyengeségek:

- Szennyezett felszíni vizek és talajvizek
- Ár- és belvízveszélyes illetve aszályos területek magas aránya
- Sérülékeny vízbázisok
- Közcsatorna-hálózat kiépítettségének alacsony szintje
- A gazdaság megújulását késleltető tőkehiány
- Alacsony számú külföldi befektető
- Gépipar csekély jelenléte
- Koncentrált ipari térszerkezet
- Mezőgazdaság szétaprózottsága
- Agrárgazdaságban alacsony szintű szervezettség, érdekvédelem
- Turisztikai infrastruktúra nem megfelelő színvonala
- Nemzetközi kapcsolatok erősítését nehezítő vasúti összeköttetés (Bp-Kelebia vonal)
- Alacsony kiépítettségű transzverzális közlekedési hálózat
- Kedvezőtlen demográfiai helyzet
- Magas munkanélküliség

Lehetőségek:

•Határon átnyúló együttműködések erősítése
•Nagyobb arányú külföldi befektetések
•Logisztikai szerepkör erősítése
•Javuló forgalmi helyzet kedvezően hat a nemzetközi, és országon belüli kapcsolatokra
•Innovációs potenciál erősödése

Veszélyek:

•Szomszédos államokkal való környezetvédelmi együttműködés elmaradása károsan befolyásolhatja a környezetállapotát
•Az Európai Unió agrár- és regionális politikájának kedvezőtlen változása súlyos problémákat okozhat a mezőgazdaságban és az élelmiszergazdaságban
•Autópálya és gyorsforgalmi út építések, vasúti fejlesztések késlekedése rontja a régió gazdasági versenypozícióit

VII. A régió jövőképe:

- NFT II.
- ROP

Formálódó határrégiók és új interregionális együttműködések

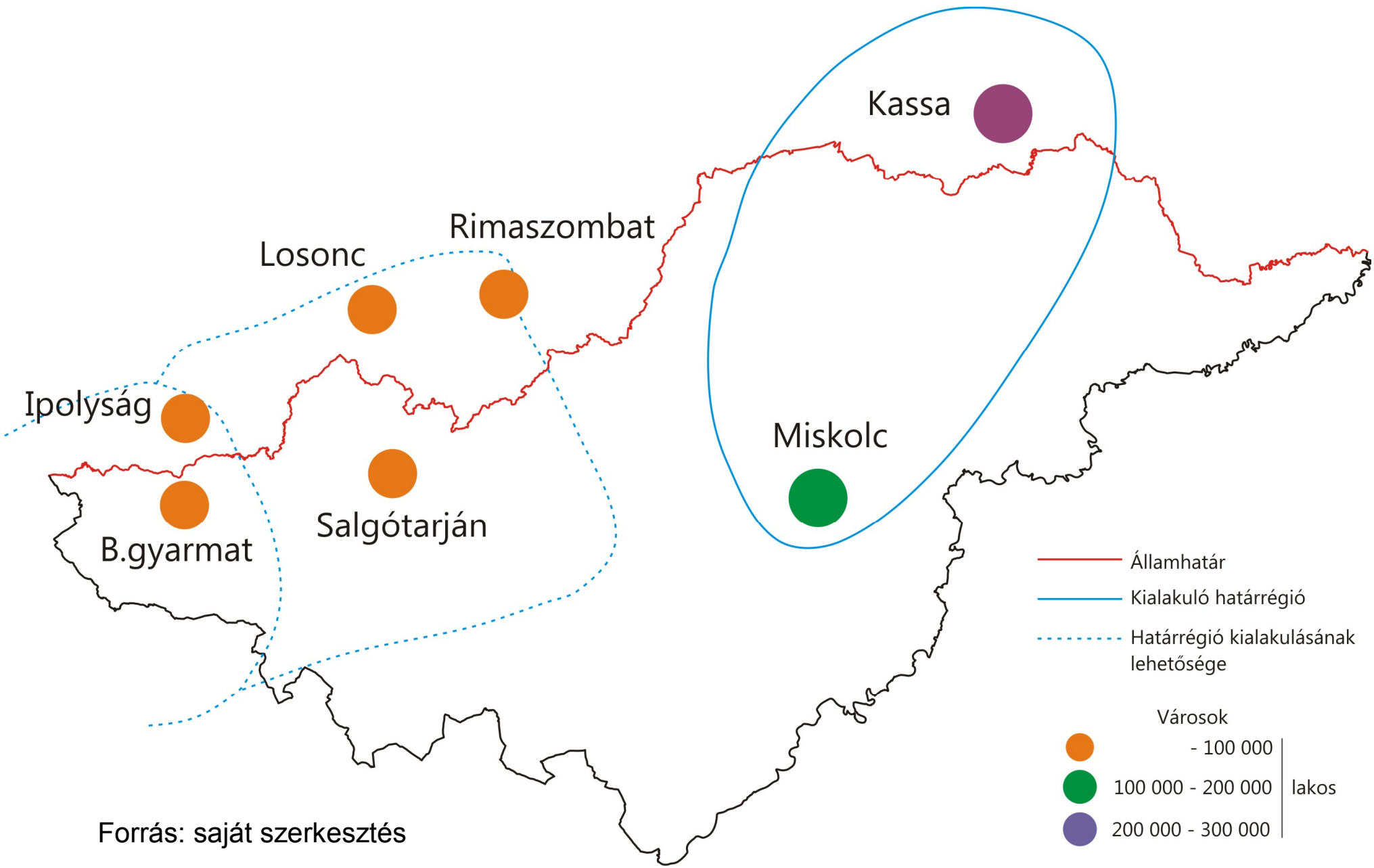

Forrás: saját szerkesztés

A régió jövőképe

- **A Regionáli Fejlesztési Operatív Program Specifikus célja**

- 1. A természeti értékek és a kulturális örökség, gazdasági és turisztikai célú hasznosítása
- 2. A társadalmi- gazdasági szempontból elmaradott térségek gazdasági potenciáljának növelése
- 3. Vonzó környezet kialakítása, a gazdasági tevékenység ellátása az életkörülmények javítása érdekében
- 4. Megújulásra képes helyi társadalom elősegítése:

ROP prioritásai
(a beavatkozási területek)

- 1. A regionális gazdasági környezet fejlesztése
- 2. A térségi infrastruktúra fejlesztése
- 3. A régiók humán erőforrásainak fejlesztése
- 4. Szakértői segítségnyújtás

Potenciális város-város és város-falu együttműködések az Észak-magyarországi régió határtérségében

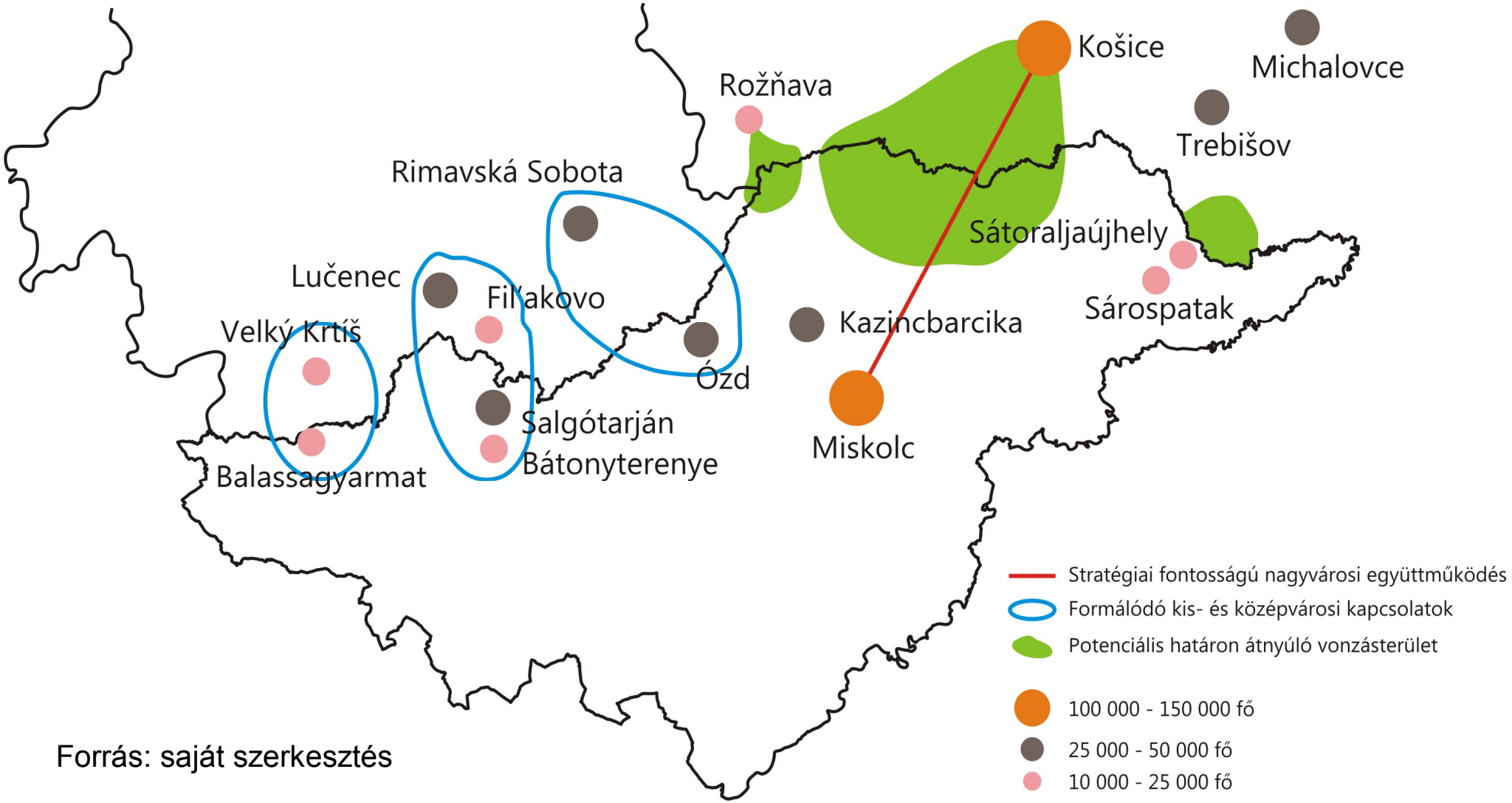

Forrás: saját szerkesztés

Az összeállítás forrásai:

- 2007-2013-as regionális stratégia készítése 2005. Gyulai Tamás DARFT Kht. Szeged
- A Dél-Alföld helyzetértékelő tanulmánya az Országos Területfejlesztési Koncepcióhoz 2004. DARFT Kht. Szeged
- Enyedi Gy. – Horváth Gy. (szerk.) 2002: Táj, település, régió. Magyar tudománytár 2. MTA Társadalomkutató Kp. – Kossuth kiadó Bp.
- G. Fekete Éva: Hátrányos helyzetből előnyök? – elmaradott térségek felzárkózásának esélyei az észak-magyarországi régióban. Földrajzi Közlemények, 2006, 1-2. szám. 55-66. oldal
- Karátson D. (szerk.) 2000: Pannon enciklopédia, Magyarország földje. Kertek kiadó Bp.
- Magyarország Atlasza 2001: Cartographia Bp.

Az összeállítás forrásai:

- Mészáros E.-Schweitzer F. (szerk.) 2002: Föld, víz, levegő. Magyar tudománytár 1. MTA Társadalomkutató Kp. – Kossuth kiadó Bp.
- Országos Területfejlesztési Koncepció (helyzetértékelés 2005)
- Perczel György (szerk.): Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza, ELTE, Eötvös Kiadó, 2003. Bp.
- Tímár J. – Velkey G. (szerk.) A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepciója 1999. MTA RKK ATI
- http://elib.kkf.hu/hungary/
- http://investinmiskolc.com/kutatas-fejlesztes-infrastruktura/
- http://nonprofit-tanacsadas.hu/regiorol/
- http://nonprofit-tanacsadas.hu/regiorol/
- http://teir.vati.hu/elemzés.html
- http://www.fejlesztéspolitika.gov.hu/dokumentumok